

Răspunderea magistraților

– standarde internaționale –

judecător Cristi Danileț,
Membru al Consiliului Superior al Magistraturii

martie 2013

Fără îndoială, angajații statului trebuie să beneficieze de un anumit statut care să le asigure stabilitatea în funcție și independența în luarea deciziilor. În același timp, ei sunt datori să fie responsabili pentru acțiunile îndeplinite în exercitarea funcției.¹ Aceste cerințe sunt cu atât mai pregnante pentru magistrați: statul le asigură o independență deosebită, atât la nivel instituțional (desigur, cu grade diferite pentru judecători în raport cu procurorii), cât și individuală, dar le pretinde responsabilitate. Fără responsabilitate, independența ar fi o protecție pentru arbitrariu.

Responsabilitatea judiciară trebuie să fie o caracteristică atât a sistemului (prin criterii obiective și publice de acces și desfășurarea a carierei, ședință de judecată publice, hotărâri judecătorești publicate, participarea societății civile în actele de administrare, audit financiar, distribuție obiectivă a cauzelor, rapoarte despre activitate, rapoarte financiare, decizii de sancționare publicate etc), cât și a fiecărui individ în parte (soluționarea cu celeritate a cauzelor, asigurarea pregătirii profesionale, evitarea actelor lipsite de integritate, motivarea hotărârilor judecătorești, respectarea jurisprudenței, publicarea declarațiilor de avere etc). Acolo unde încetează responsabilitatea, începe răspunderea².

Justiția este coloana vertebrală a oricărei societăți democratice. Fără ea, statul de drept s-ar prăbuși instantaneu. Toate cele trei puteri trebuie să contribuie la organizarea și funcționarea justiției: scopul acesteia - acela de a restabili ordinea de drept încălcată și de a proteja drepturile și libertățile omului - poate fi realizat când Constituția recunoaște și garantează independența justiției, când judecătorul este protejat prin statut, când legile edictate de Parlament sunt formulate coerent și sunt accesibile cetățenilor, când finanțarea de către Executiv a sistemului de instanțe și parchete este una adecvată, când legea este aplicată în mod corect, egal și cu celeritate de către magistrați.

Pe fondul unei încrederi scăzute în instituțiile statului, și cu privire la sistemul de justiție criticile apar în mod regulat. Cel mai adesea acestea vizează lipsa răspunderii judecătorilor, nepedepsirea unor

¹ "Garantarea drepturilor omului și cetățenilor necesită o forță publică, această forță este creat pentru a beneficia toți și nu pentru uzul personal al celor cărora le-a fost încredințată" (articolul 12 din Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului, Franța, 1789)

² Statistic, din aprox. 7.000 de magistrați în România, în perioada 2005 - 2012 au fost sancționați disciplinar de către CSM un număr de 75 de judecători și 37 de procurori. De asemenea, au fost trimiși în judecată în aceeași perioadă un număr de 57 de magistrați, dintre care au fost condamnați definitiv 26 de judecători și procurori pentru săvârșirea unor infracțiuni de corupție.

abuzuri și corporatismul din sânul aparatului judiciar. De aici deseori inițiative de a înăspri sistemul de răspundere a acestora, uitându-se că accentul trebuie pus pe prevenirea actelor incorecte printr-un sistem de responsabilizare instituțională bazat în primul rând pe transparență, respectiv de responsabilizare individuală bazat în primul rând pe asumarea unor standarde de etică profesională. Mai mult, se uită că organizarea și funcționarea sistemului judiciar este apanajul tuturor celor trei puteri. În acest context, o corectă echilibrare a puterilor și o autentică asumare a responsabilității față de public ar trebui să pornească de la regândirea sistemului de răspundere a magistraților numai în contextul revizuirii reglementărilor aplicabile și legislativului și executivului, așa cum prevede [Recomandarea nr. \(84\) 15](#) a Comitetului Miniștrilor privind răspunderea publică.³

Revenind la judecători, am extras mai jos cele mai importante constatări și recomandări cuprinse în reglementările internaționale care au vizat chestiunea răspunderii lor. Am prezentat aceste documente în ordine cronologică, pentru a putea fi observată cu ușurință evoluția acestei instituții. Indiscutabil, materialul astfel alcătuit trebuie preluat ca politică publică de orice instituție publică sau autoritate națională care poartă dezbateri cu privire la cadrul de funcționare a instituției răspunderii judecătorilor. Aceasta atât pentru respectarea activității desfășurate de diverși experți din interiorul sistemelor juridice naționale și din afara acestora, cât și pentru acceptarea ca standarde ale lucrărilor întocmite la nivelul unor organisme statale sau profesionale din care și România ca stat sau organe din România fac parte – standarde care, mai devreme sau mai târziu, vor trebui implementate în legislația și practicile naționale⁴.

---

³ *Recomandarea Nr. R (84) 15 a Comitetului Miniștrilor către statele membre ale Consiliului Europei privind răspunderea publică* a fost adoptată la 18 septembrie 1984. Recomandarea este disponibilă la www.coe.int/admin.

⁴ Obligația statelor membre de a include în reglementările proprii recomandările diverselor organizații internaționale este uneori arătată în mod expres. Aceasta fie chiar în reglementarea internațională respectivă (a se vedea, de exemplu, finalul părții introductive la *Recomandarea (2010)12* a Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei), fie în cadrul unor reglementări internaționale subsecvente (a se vedea, de exemplu, „*Procedures for the effective implementation of the Basic Principles on the Independence of the Judiciary*” și „*Measures for the effective implementation of the Bangalore Principles of Judicial Conduct*”).

Uniunea Internațională a Judecătorilor⁵ - Concluzii ale întâlnirii din 1980 cu tema „Răspunderea judecătorilor”:

Răspunderea judecătorilor (și a magistraților, în general), poate fi abordată din două puncte de vedere: pentru o infracțiune comisă în exercitarea funcției (fie de drept comun, cum ar fi corupția; fie de drept special, cum ar fi denegarea de dreptate), sau pentru o faptă care încalcă regulile speciale privind înfăptuirea justiției, comisă din greșeală sau dintr-o simplă eroare.

Comisia nu a luat în considerare problema răspunderii penale sau disciplinare, dar majoritatea membrilor a considerat că judecătorii pot fi trași la răspundere pentru consecințele civile ale faptelor lor penale la fel ca oricare alți cetățeni.

În ceea ce privește problema răspunderii pentru greșeli sau erori, opiniile membrilor au fost diferite. Astfel, unii au considerat că existența răspunderii judecătorilor pentru neglijență în exercitarea funcției ar pune în pericol independența lor, deoarece judecătorii nu trebuie să fie expuși în mod constant la riscul unui proces civil. În plus, în multe cazuri, o acțiune civilă împotriva judecătorilor ar implica de fapt rejudecarea litigiului dintre părți.

În opinia altor membri, ar fi inadmisibil ca neglijența unui judecător, care își exercită atribuțiile ce sunt fără îndoială de mare putere, dar care sunt totuși cele profesionale și care, în plus, țin de domeniului statului (în sensul cel mai larg), să nu dea naștere unui drept la despăgubire în favoarea victimei.

Cu toate acestea, se impune a fi făcută o distincție: nu poate fi vorba de a face un judecător răspunzător pentru deciziile sale atât timp cât este vorba de o eroare de apreciere sau de interpretare. Singurele cazuri în care el ar putea fi tras la răspundere ar fi cele de neglijență foarte gravă, de abatere foarte gravă de comportament, sau de abatere inacceptabilă pe care un alt judecător care își îndeplinește sarcinile într-o manieră normală și rezonabilă nu ar comite-o. Ca un exemplu de neglijență gravă, s-a făcut referire la întâzieri excesive în soluționarea cauzei, imputabile judecătorului.

A fost examinată și modalitatea în care judecătorul ar putea fi tras la răspundere din punct de vedere civil. În principiu, această răspundere nu ar putea fi luată în considerare cât timp nu au fost utilizate toate căile de atac. Cu toate acestea, unii membri au susținut că se poate întâmpla ca prejudiciul rezultat dintr-o vină a judecătorului care a judecat primul cauza să fie ireparabilă: au citat cazul unei executări provizorii, ale cărei consecințe nu au putut fi reparate în calea de atac. Acestora li s-a răspuns că, în principiu, punerea în executare este atributul părții și nu al judecătorului. Cu toate acestea, o întârziere importantă cauzată de judecătorul care a soluționat cauza în primă instanță poate avea consecințe prejudiciabile ireparabile.

Presupunând că o răspundere ca urmare a greșelilor comise de judecător ar putea da naștere la o cerere de despăgubire formulată de partea care a fost astfel victimă, cui ar trebuie adresată aceasta? Au fost luate în considerare mai multe alternative: (1) numai statului: acesta este cel care organizează serviciul de justiție și trebuie să-și asume riscul; (2) direct magistratului, și nu statului; (3) statului, care, în caz de abatere gravă poate exercita o acțiune în regres împotriva judecătorului; (4) statului și judecătorului simultan.

---

⁵ *Uniunea Internațională a Judecătorilor (the International Association of Judges)* a fost fondată în Austria în 1953 și reunește în prezent un număr de 74 asociații naționale ale judecătorilor, situate pe cinci continente. Scopul său este garantarea independenței justiției. Întâlnirea cu tema „Răspunderea judecătorilor” a fost organizată la Tunis, 24-25 octombrie 1980, de către Comisia de studiu nr. 1 intitulată „Status of the Judiciary and Judicial Administration”. Detalii la www.iaj-uim.org (n.ns, CD).

Majoritatea susținătorilor răspunderii magistratului este de părere că numai a treia soluție ar putea fi acceptată. În acest caz, cei mai mulți cred că utilizarea acțiunii în regres a statului contra judecătorului ar trebui să fie exercitată în fața unei instanțe.

În orice caz, răspunderea civilă a judecătorului nu poate submina independența sa și nu poate conduce prin ea însăși la o revizuire a procesului dintre părți, cu excepția cazului când legea prevede aceasta în mod expres.

Proiect privind Principiile Independenței Justiției (“Principiile de la Siracusa”, 1981)⁶

Disciplina

Art. 13 Orice procedură disciplinară privind judecătorii trebuie să se desfășoare în fața unei instanțe sau a unui organism compus din și selectat de către membrii corpului judiciar.

Art. 14. Orice acțiune disciplinară trebuie să se bazeze pe normele privind conduita judiciară reglementate în lege sau stabilite prin regulamente ale instanței.

Art. 15. Decizia organismului disciplinar trebuie să poată fi atacată în fața unei instanțe.

[Notă: Au fost și opinii în sensul că organul disciplinar ar trebui să includă, de asemenea, o minoritate de non-judecători.

Sancțiunile disciplinare pot include o varietate de opțiuni, de la cenzură sau mustrare la acțiuni mai drastice, de destituire.

Un judecător din sistemul de drept anglo-saxon care nu a putut să participe la reuniune a sugerat că articolele 13 și 15 ar trebui modificate după cum urmează:

"13. Procedurile disciplinare împotriva unui judecător trebuie demarate în mod oficial numai în cazul în care se dorește ca judecătorul să fie, pentru un motiv grav, destituit din funcție. Aceste proceduri disciplinare vor fi luate în primă instanță de un organ compus din membri ai corpului judecătorilor selectați de către colegii lor și va exista dreptul de a contesta decizia unui astfel de organ în fața unei instanțe.

15. În cazul în care conduita unui judecător nu justifică destituirea din funcție, ar trebui să fie aplicate în particular proceduri disciplinare sau de altă natură privind această conduită, în conformitate cu competențele conferite președintelui instanței la care acesta își desfășoară activitatea"].

Destituirea

Art. 16. Un judecător nu trebuie să fie destituit decât dacă, ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni sau a unei neglijențe grave ori repetate ori din cauza incapacității sale fizice ori mentale, a demonstrat în mod vădit că este nepotrivit pentru a exercita funcția de judecător.

Imunitatea

Art. 17. Judecătorii ar trebui să aibă imunitate față de acțiunile civile pentru actele îndeplinite în calitatea lor oficială.

[Notă: Principiul potrivit căruia un judecător, în exercitarea autorității sale legale, trebuie să fie liber pentru a acționa pe baza convingerilor sale, fără teama unor consecințe personale asupra sa, este de cea mai mare importanță pentru buna desfășurare a justiției. Răspunderea judecătorului față de toți cei care se simt lezați pentru o acțiune a lui ar fi incompatibilă cu această libertate și ar distruge independența justiției.

⁶ *Principiile de la Siracusa* au fost elaborate de un comitet de experți constituit de Asociația Internațională de Drept Penal, Comisia Internațională a Juriștilor și Centrul de Independență a Judecătorilor și Avocaților. Întâlnirea a fost găzduită de Institutul Internațional de Studii Înalte în Științe Penale din Siracusa, Sicilia - Italia, în perioada 25-29 mai 1981 și a reunit judecători și distinși juriști de pe patru continente. Documentul este disponibil la www.cristidanilet.ro (n.ns, CD).

Acest principiu nu aduce atingere dreptului pe care o persoană ar trebui să îl aibă la o despăgubire din partea statului pentru prejudiciul cauzat ca urmare a neglijenței sau abuzului de putere comis în mod fraudulos sau cu rea-credință de către o instanță, și acest drept ar trebui asigurat prin existența unei căi judiciare efective.

În ceea ce privește gradul de imunitate au existat diferențe de opinii. Unii au fost în favoarea imunității absolute, susținând că principiul responsabilității publice va fi pus în aplicare în mod adecvat, acolo unde este necesar, prin măsuri disciplinare. Alții au considerat că, în principiu, și în conformitate cu practica din unele țări, un organ disciplinar sau o instanță judecătorească ar trebui să poată înlătura imunitatea unui judecător într-un caz de abuz de autoritate comis fraudulos sau cu rea-credință. Un alt punct de vedere a fost acela că partea vătămată ar trebui să poată cere unei instanțe înlăturarea imunității unui judecător.]

Declarația Universală privind Independența Justiției („Declarația de la Montreal”, 1983)⁷

Imunități

2.24. Judecătorii vor beneficia de imunitate împotriva acțiunilor în judecată sau a hărțuirii pentru acțiuni sau inacțiuni în exercitarea funcției lor.

Sanțiuni disciplinare și înlăturarea din funcție

2.32. Plângerile îndreptate împotriva judecătorului vor fi soluționate cu celeritate și corectitudine, conform unei practici adecvate, iar judecătorul vizat va avea posibilitatea de a-și preciza poziția cu privire la plângere încă din stadiul incipient al soluționării acesteia. Examinarea plângerii în stadiul inițial va fi confidențială, cu excepția cazului în care judecătorul vizat solicită contrariul.

2.33. a) Procedura disciplinară și cea de înlăturare din funcție se va desfășura în fața unei instanțe sau a unui organism format în predominant din membri ai puterii judecătorești și aleși de către aceștia.

[...]

2.34. Orice acțiune disciplinară se va întemeia pe reguli prestabilite de conduită judiciară.

2.35. Procedura disciplinară privind judecătorii va fi echitabilă și va asigura judecătorului posibilitatea de a fi audiat.

2.36. Cu excepția procedurii disciplinare care are loc în fața Legislativului, procedura disciplinară și cea de înlăturare din funcție va avea loc în camera de consiliu. Totuși, judecătorul va putea solicita ca audierile să fie publice, asupra solicitării sale urmând a se pronunța instanța disciplinară printr-o hotărâre motivată și definitivă. Hotărârile date ca urmare a unei proceduri disciplinare ținute fie în cameră de consiliu, fie în ședință publică, vor fi publicate.

2.37. Cu excepția deciziei date ca urmare a procedurii disciplinare care are loc în fața Legislativului, decizia organului disciplinar va fi supusă unei căi de atac în fața unei instanțe.

2.38. Un judecător nu va putea fi înlăturat din funcție decât pe motiv dovedit de incapacitate sau conduită necorespunzătoare, care îl fac inapt pentru a continua mandatul.

---

⁷ *Declarația de la Montreal* a fost adoptată în unanimitate la 10 iunie 1983 la prima Conferința Mondială privind Independența Justiției, ce a avut loc la Montreal, Quebec-Canada. Scopul declarației este garantarea independenței judecătorilor internaționali, judecătorilor naționali, avocaților, juraților și asesorilor judiciari. Documentul este disponibil la <http://www.jiwp.org> (n.ns, CD).

2.39. În cazul desființării unei instanțe, judecătorii acesteia nu vor fi afectați, decât sub aspectul transferului la o altă instanță de același grad.

Principiile Fundamentale ale Independenței Justiției (ONU, 1985)⁸

16. Fără a aduce atingere vreunei proceduri disciplinare sau dreptului de a formula o cale de atac ori dreptului la despăgubiri din partea statului, în conformitate cu dreptul național, judecătorii trebuie să se bucure de imunitate personală față de acțiunile în judecată pentru abținerea de despăgubiri bănești îndreptate împotriva lor pentru acte sau omisiuni inadecvate în exercitarea funcției judiciare.

17. Orice acuzație sau plângere îndreptată împotriva unui judecător în exercitarea atribuțiilor sale judiciare și profesionale trebuie soluționată cu celeritate și în mod echitabil, în conformitate cu o procedură adecvată. Judecătorul are dreptul la o audiere corectă. Faza inițială a cazului trebuie să rămână confidențială, cu excepția situației în care judecătorul solicită altfel.

18. Un judecător nu poate fi suspendat sau destituit decât pe motive de incapacitate sau conduită inadecvată care îl fac inapt pentru a continua îndeplinirea funcției.

19. În cadrul oricărei proceduri disciplinare, de suspendare sau de înlăturare din funcție, deciziile se iau pe baza reglementărilor prestabilite în materia conduitei magistraților.

20. Deciziile date în procedurile disciplinare, de suspendare sau înlăturare din funcție trebuie să poată fi supuse unei reexaminări independente. Acest principiu nu se aplică pentru deciziile date de instanța supremă și celor date de legislativ.

Rezoluția MEDEL cu privire la răspunderea civilă a magistraților (1987)⁹

Se pune problema dacă exigența legitimă pentru o responsabilitate a judecătorului în fața societății civile și a justițiabilului se poate realiza fără a pune în pericol independența și eficiența justiției, în cazul existenței unui sistem de răspundere patrimonială directă a judecătorului într-o confruntare directă a părților, potrivit dreptului comun.

Aproape toate sistemele juridice din Europa de Vest exclud sau limitează în mod tradițional utilizarea acestei căi juridice, iar lărgirea admisibilității sale tinde să corespundă cu o slăbire a independenței sistemului judiciar.

Responsabilitatea directă a statului pentru orice prejudicii injuste cauzate justițiabilului prin funcționarea sistemului judiciar constituie cel mai bun mod de garantare a drepturilor părților și a independenței judecătorului.

Responsabilitatea se bazează pe o cât mai largă transparență cu privire la funcționarea sistemului

⁸ *Basic Principle on the Independence of Judiciary* au fost adoptate la Congresul al șaptelea al Națiunilor Unite cu privire la Prevenirea infracționalității și Tratatamentul Inculpaților ținut la Milano în 26 august – 6 septembrie 1985 și au fost adoptate de Adunarea Generală a ONU prin rezoluțiile 40/32 din 29 nov 1985 și 40/146 din 13 dec. 1985. Sunt disponibile la <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Judiciary/Pages/Standards.aspx> (n.ns, CD).

⁹ *MEDEL* este Asociația Europeană a Judecătorilor pentru Democrație și Libertăți, și reunește asociații naționale ale judecătorilor și procurorilor din 12 state europene. Rezoluția în cauză a fost adoptată la LIEGE – ROMA, 27-28 octombrie 1987. Detalii la <http://medelnet.org> (n.ns, CD).

judiciar, expus controlului din partea opiniei publice, precum și la supunerea magistratului unui regim disciplinar reglementat în mod riguros.

Uniunea Internațională a Judecătorilor - Concluzii ale întâlnirii din 1989 cu tema „Rolul și poziția judecătorului față de celelalte puteri și față de societate. Independența Justiției. Responsabilitatea judecătorilor față de stat și față de persoanele fizice”:¹⁰

C. Răspunderea judecătorilor

Acest subiect include trei aspecte: răspunderea personală a judecătorilor, răspunderea statului pentru actele judecătorilor și regresul statului împotriva judecătorului atunci când statul este ținut responsabil ca urmare a acțiunilor unui judecător.

În unanimitate, membrii comisiei consideră că această problemă este strâns legată de independența judecătorilor. Judecătorul nu poate fi expus acțiunilor intentate de către justițiabili, atunci când aceștia consideră că judecătorul ar fi trebuit să le recunoască drepturile.

Cu toate acestea, trebuie să se țină cont de cazurile când un judecător a acționat cu gravă neglijență sau chiar prin fraudă.

Majoritatea membrilor consideră că trebuie acceptate reglementările adoptate de Națiunile Unite relative la independența judecătorilor, pct. 16, adică normele naționale trebuie să ofere garanțiile pentru această independență, excluzând judecătorii de la răspundere civilă pentru acțiuni sau omisiuni în exercitarea sau cu ocazia exercitării funcției lor, fără a fi afectate însă procedurile disciplinare sau cererilor de despăgubiri îndreptate împotriva statului. Această regulă se aplică în mod corespunzător și în cazul acțiunilor sau omisiunilor care se pedepsesc conform legii penale.

Proiectul pentru Declarația Universală privind Independența Justiției („Declarația Singhvi”, 1989)¹¹

Imunitate

20. Judecătorii trebuie protejați de hărțuire și de a fi chemați personal în judecată pentru fapte în legătură cu atribuțiile lor judiciare și nu pot fi dați în judecată sau urmăriți penal în lipsa unei autorizări din partea autorității judiciare competente.

Disciplina și îndepărtarea din funcție

26. (a) O plângere împotriva unui judecător trebuie să fie soluționată rapid și corect conform unei practici adecvate și judecătorul trebuie să aibă posibilitatea de a-și spune punctul de vedere cu privire la plângere încă din etapa inițială. Examinarea plângerii în etapa inițială va fi confidențială, cu excepția cazului în care judecătorul solicită altfel.

(b) Procedurile pentru îndepărtarea din funcție sau procedurile disciplinare se vor derula în fața unei instanțe sau a unui organ format în principal din membri ai sistemului judiciar. Îndepărtarea din

¹⁰ Întâlnirea a fost organizată la Macao, 23 - 27 octombrie 1989, de către Comisia de studiu nr. 1 a UIM intitulată „Status of the Judiciary and Judicial Administration”. Detalii la www.iaj-uim.org (n.ns, CD).

¹¹ Declarația Singhvi a fost redactată de M.L.V Singhvi, Raportor Special al Națiunilor Unite pentru Studiul Independenței Justiției în anul 1989. Raportorul Special a fost investit cu pregătirea unui raport privind independența și imparțialitatea justiției și independența avocaților de către Subcomisia ONU privind Prevenirea Discriminării și Protecția Minorităților în 1980. Declarația în cauză este cuprinsă în documentul E/CN.4/Sub.2/1985/18/Add.5/Rev.1. Ea este disponibilă pe www.cristidanilet.ro (n.ns, CD).

funcție, când această atribuție aparține Parlamentului, este de preferat să fie dispusă la recomandarea unei asemenea instanțe sau organ.

27. Orice acțiune disciplinară trebuie să aibă la bază reglementări prestabilite de conduită judiciară.

28. Acțiunile disciplinare privind judecătorii trebuie să asigure corectitudinea față de judecător și posibilitatea unei audieri complete.

29. Hotărârile în cadrul procedurilor disciplinare inițiate împotriva judecătorilor, indiferent dacă au avut loc cu ușile închise sau în public, vor fi publicate.

30. Un judecător nu poate fi îndepărtat din funcție decât pentru motive demonstrate de incapacitate sau comportament inadecvat și care îl caracterizează drept nepotrivit pentru a-și continua exercitarea funcției.

31. În cazul în care o instanță este desființată, judecătorii care funcționează la acea instanță, cu excepția celor care sunt aleși pe o durată determinată, nu vor fi afectați, dar ei pot fi transferați la o altă instanță de același grad.

Carta Europeană a Judecătorului (AEM, 1997)¹²

9. Sancțiunile disciplinare pentru abateri judiciare trebuie aplicate de un organ alcătuit din membrii corpului judiciar în conformitate cu regulile procedurale stabilite.

10. Niciun judecător nu trebuie să fie direct răspunzător într-o acțiune judecătorească civilă în legătură cu modul în care și-a îndeplinit atribuțiile profesionale.

Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor (CoE, 1998)¹³

Carta

5. RĂSPUNDEREA

5.1. Încălcarea de către un judecător a uneia dintre îndatoririle expres stabilite prin statut poate fi sancționată numai prin decizia, la propunerea, la recomandarea sau cu acordul unei organ jurisdicțional sau al unui organism alcătuit cel puțin jumătate din judecători aleși, în cadrul unei proceduri care să permită audierea părților, iar judecătorul să poate fi asistat pentru a-și asigura apărarea. Scala de sancțiuni aplicabile trebuie precizată prin statut și aplicarea acestora trebuie supusă principiului proporționalității. Decizia de aplicare a sancțiunii aplicate de o autoritate executivă, de un organ jurisdicțional sau de o autoritate menționată în acest alineat, poate fi atacată în fața unei instanțe superioare cu caracter jurisdicțional.

¹² *Judge's Charter in Europe* a fost aprobată de Asociația Europeană a Judecătorilor, membră a Uniunii Internaționale a Judecătorilor, la data de 4 noiembrie 1997. Site-ul asociației este disponibil la adresa <http://www.richtervereinigung.at/international/eaj2a.htm> (n.ns, CD).

¹³ *European Charter on the Statute for Judges* a fost adoptată de către participanții la reuniunea multilaterală privind statutul judecătorilor în Europa, organizată de către Consiliul Europei între 8 și 10 iulie 1998 la Strasbourg. Ea este însoțită de o expunere de motive (memorandum explicativ) pentru fiecare articol. Este disponibilă la www.coe.int/ccje (n.ns, CD).

5.2. Compensarea pentru prejudiciului suferit pe nedrept ca urmare a deciziei sau comportamentului unui judecător în exercitarea atribuțiilor sale este garantată de către stat. Statutul poate să prevadă că statul are posibilitatea de a solicita, într-un termen fix, rambursarea despăgubirilor de către judecător printr-o procedură judiciară, în cazul unei încălcări grosolane și nescuzabile a normelor care reglementează exercitarea funcțiilor judiciare. Depunerea cererii la instanța competentă trebuie să facă obiectul unui acord prealabil din partea autorității menționate la punctul 1.3.¹⁴

5.3. Orice persoană trebuie să aibă posibilitatea de a adresa unui organism independent, fără un formalism excesiv, reclamații privind nereguli în funcționarea justiției într-o anumită cauză. Acest organism poate, în cazul în care o examinare prudentă și atentă a reclamației relevă o încălcare ca cea menționată la punctul 5.1 din partea judecătorului, să sesizeze organismul disciplinar sau cel puțin să recomande o asemenea sesizare unei anumite autorități care are, potrivit statutului, competența de a o face.

Expunere de motive

5. RĂSPUNDEREA

5.1 Carta se referă aici la răspunderea disciplinară a judecătorului. Ea începe cu o referire la principiul legalității sancțiunilor disciplinare, prevăzând că singurul motiv valabil pentru a aplica sancțiunile este incapacitatea de a efectua una dintre îndatoririle în mod expres definite în statutul judecătorilor și că ierarhia sancțiunilor aplicabile trebuie să fie stabilite în acest statut. Mai mult, Carta stabilește garanții privind procesul disciplinar: sancțiunea disciplinară poate fi impusă numai pe baza unei decizii luate în urma unei propuneri sau recomandări sau cu acordul unui organ jurisdicțional ori autorități, care are cel puțin jumătate dintre membrii săi judecători aleși. Judecătorul trebuie să fie audiat în mod complet și să aibă dreptul de a fi reprezentat. În cazul în care sancțiunea este aplicată, ea trebuie să fie aleasă dintr-o gamă de sancțiuni având în vedere respectarea principiului proporționalității. În final, Carta prevede dreptul de a exercita o cale de atac adresată unei autorități superioare judiciare cu privire la orice decizie prin care se aplică o sancțiune de către o autoritate executivă, organ jurisdicțional sau alt organism, și care are cel puțin jumătate din membri judecători aleși.

Formularea actuală a acestei dispoziții nu presupune existența unui astfel de drept de apel împotriva unei sancțiuni aplicate de către Parlament.

5.2 Aici Carta se referă la răspunderea civilă și pecuniară a judecătorilor. Acesta postulează principiul cum că statul suportă despăgubirea pentru daunele suferite ca urmare a comportamentului abuziv al unui judecător sau exercitarea ilegală a atribuțiilor sale. Acest lucru înseamnă că statul este cel care în fiecare caz este garant al compensației pentru victima unor astfel de daune.

Precizând că o astfel de garanție din partea statului se aplică la prejudiciul suferit ca urmare a comportamentului greșit al unui judecător sau exercitarea ilegală a atribuțiilor sale, Carta nu se referă neapărat la caracterul abuziv sau ilegal al comportamentului ori al exercitării atribuțiilor, ci mai degrabă subliniază că prejudiciul este suferit tocmai ca urmare a acestui caracter "abuziv" sau "ilegal". Acest lucru este pe deplin compatibil cu răspunderea întemeiată nu pe orice abatere comisă de judecător, ci numai pe acelea ce au cauzat un prejudiciu cu un caracter anormal, special

¹⁴ Iată conținutul acestui punct: „1.3. Pentru deciziile care privesc selecția, recrutarea, numirea, progresul în carieră sau încetarea mandatului unui judecător, statutul prevede intervenția unei autorități independente de puterea executivă și legislativă și în care cel puțin jumătate dintre membrii săi care sunt judecători aleși de colegii lor, după metode care să garanteze o reprezentare cât mai largă a sistemului judiciar.” Evident, este forma de un consiliu judiciar (n.ns, CD).

și grav care rezultă din comportamentul abuziv sau exercitarea ilegală a atribuțiilor de către judecător. Acest lucru este important în lumina preocupărilor ca independența judiciară a judecătorilor să nu fie afectată de existența unui sistem de răspundere civilă.

Carta prevede de asemenea că, atunci când prejudiciul pe care statul trebuie să îl garanteze este rezultatul unei încălcări grosolane și de neiertat a normelor care reglementează exercitarea atribuțiilor judiciare, statul pot conferi statului posibilitatea de a exercita o acțiune judiciară în regres pentru a solicita judecătorului recuperarea compensației plătite, într-un termen de prescripție stabilit de statut. Cerința pentru neglijența grosolană și de neiertat și natura juridică a procedurii pentru a obține rambursarea trebuie să constituie garanții semnificative că nu se va abuza de această procedură. O garanție suplimentară este acordul prealabil pe care autoritatea menționată la punctul 1.3 trebuie să îl dea înainte ca cererea să fie depusă la instanța competentă.

5.3 Aici Carta are în vedere problema reclamațiilor introduse de către membri ai publicului cu privire la erorile judiciare.

Statele au organizat proceduri de soluționare a reclamațiilor în diverse moduri, și acestea nu sunt întotdeauna foarte bine organizate.

Acesta este motivul pentru care Carta prevede posibilitatea ca un individ să facă o plângere cu privire la erorile judiciare într-un caz concret către un organism independent, fără a fi ținut să respecte anumite formalități. Acolo unde în urma unei analize atente și depline făcute de un astfel de organism a rezultat în mod clar comiterea de către un judecător a unei abateri disciplinare, organismul în cauză ar avea atribuția de a sesiza autoritatea disciplinară în privința judecătorilor, sau cel puțin să trimită plângerea unui organism competent, în temeiul normelor din legislația națională, pentru a face o astfel de sesizare. Nici acest organism, nici această autoritate nu va fi obligată să adopte aceeași opinie ca organul la care a fost depusă plângerea. Aceasta pentru că trebui să existe garanții reale împotriva riscurilor de a folosi procedura depunerii de reclamații de către justițiabilii care doresc, în realitate, să pună presiune asupra sistemului de justiție.

Organismul independent în cauză nu trebuie neapărat conceput special pentru a verifica dacă judecătorii au comis încălcări. Judecătorii nu au niciun monopol asupra erorile judiciare. Ar fi deci de imaginat ca același organism independent să procedeze la fel atunci când consideră că astfel de sesizare sunt justificate, sesizând autoritatea disciplinară competentă sau organismul responsabil pentru a lua măsuri împotriva avocaților, funcționarilor judiciari, executorilor judecătorești, etc.

Cu toate acestea, Carta privește statutul judecătorilor și trebuie să detalieze doar chestiunea referitoare la sesizările cu privire la judecători.

Statutul Universal al Judecătorilor (UIM, 1999)¹⁵

Art.10 Răspunderea civilă și penală. Acțiunea civilă, în țările în care aceasta este reglementată, și acțiunea penală, inclusiv procedura de arestare, îndreptate împotriva unui judecător, trebuie exercitate în asemenea condiții încât să se asigure că nu se influențează activitatea sa judiciară.

Art.11 Administrarea judiciară și acțiunea disciplinară. Chestiunile administrative și disciplinare

¹⁵ *The Universal Charter of the Judges* a fost adoptat de către Uniunea Internațională a Judecătorilor. El a fost aprobat în unanimitate de delegații ce au participat la întâlnirea Consiliului Central al Uniunii, la Taipei (Taiwan) în 17 noiembrie 1999. Detalii la www.iaj-uim.org (n.ns, CD).

privind judecătorii trebuie organizate în asemenea condiții încât să permită conservarea independenței lor și să se bazeze pe punerea în aplicare a unor criterii obiective și adaptate acestora.

În cazul în care acest lucru nu este asigurat prin alte căi rezultând dintr-o tradiție dovedită, administrația judiciară și acțiunea disciplinară trebuie acordată unor organisme independente ai căror membri să fie într-un număr considerabil și să reprezinte judecătorii.

Măsurile disciplinare împotriva unui judecător nu pot fi luate decât pentru cazuri reglementate anterior prin lege și în conformitate cu regulile de procedură prestabilite.

Avizul nr. 3 privind Principiile și regulile care guvernează conduita profesională a judecătorilor, și în mod deosebit etica, comportamentele incompatibile și imparțialitatea (CCJE, 2002)¹⁶

75. În ceea ce privește răspunderea *penală*, CCJE consideră că:

- i) judecătorii trebuie să fie răspunzători penal conform dreptului comun pentru infracțiuni comise în afara funcției lor juridice;
- ii) răspunderea penală nu trebuie să se aplice judecătorilor pentru greșeli neintenționate comise în exercițiul funcțiunii.

76. În ceea ce privește răspunderea *civilă*, CCJE consideră că, ținând cont de principiul independenței:

- i) corectarea erorilor judiciare (indiferent că țin de jurisdicție, drept substanțial sau procedură) trebuie să se realizeze printr-un sistem corespunzător de căi de atac (exercitate cu sau fără permisiunea instanței);
- ii) orice remediu pentru alte erori în administrarea justiției (inclusiv, de exemplu, întârzierile excesive) se adresează exclusiv împotriva statului;
- iii) nu este potrivit ca judecătorul să fie expus, în ceea ce privește exercițiul atribuțiilor sale judiciare, vreunei răspunderi personale, chiar într-o acțiune de regres din partea statului, cu excepția cazului în care face o greșeală intenționată.

77. În ceea ce privește răspunderea *disciplinară*, CCJE consideră că:

- i) în fiecare țară statutul sau carta fundamentală aplicabilă judecătorilor trebuie să definească, pe cât posibil în termeni clari, faptele care pot duce la aplicarea unor sancțiuni disciplinare, ca și procedurile care trebuie urmate;
- ii) în ceea ce privește instituirea procedurilor disciplinare, țările trebuie să ia în considerare înființarea unui organism specific sau a unei persoane responsabile cu primirea plângerilor, cu obținerea unui răspuns din partea judecătorului la alegații și pentru a hotărî, în lumina dovezilor, dacă există sau nu cazul ca împotriva judecătorului să se inițieze astfel de proceduri;
- iii) orice proceduri disciplinare inițiate trebuie decise de o autoritate sau un organ jurisdicțional independente, care să folosească o procedură garantând drepturi complete de apărare;
- iv) când această autoritate sau organ nu este o instanță de judecată, membrii săi trebuie numiți de autoritatea independentă (cu reprezentare juridică relevantă aleasă democratic de alți judecători) susținută de CCJE la alin. 46 al Avizului său nr. 1 (2001);¹⁷

---

¹⁶ Avizul nr. 3 a fost adoptat la Strasbourg pe 19 noiembrie 2002 de către Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni, organism consultativ al Consiliului Europei, care este adresat Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei. Detalii la www.coe.int/ccje (n.ns, CD).

v) reglementările privind procedurile disciplinare în fiecare țară trebuie să fie de așa natură încât să permită exercitarea unei căi de atac împotriva deciziei organismului disciplinar inițial (indiferent că este o autoritate, un organ jurisdicțional sau o instanță de judecată) în fața unei instanțe de judecată;

vi) sancțiunile aflate la dispoziția unei asemenea autorități în cazul unui comportament necorespunzător dovedit trebuie definite, pe cât posibil în termeni cât mai clari, în statutul sau cartea fundamentală a judecătorilor, și trebuie aplicate în mod proporțional.

Principiile Commonwealth privind cele trei puteri ale statului de drept („Principiile Latimer House”, 2003)¹⁸

VII (b) Responsabilitatea judecătorească

Judecătorii sunt responsabili față de Constituție și lege, pe care trebuie să le aplice în mod onest, independent și cu integritate. Principiile responsabilității și independenței judiciare stau la baza încrederii publice în sistemul judiciar și a importanței puterii judecătorești ca unul dintre cei trei piloni pe care se întemeiază o formă de guvernământ responsabilă.

În plus față de prevederea unor proceduri adecvate privind excluderea din profesie a judecătorilor pe motive de incapacitate sau comportament necorespunzător, necesare pentru a susține principiul independenței puterii judecătorești, orice procedură disciplinară trebuie să se desfășoare în mod echitabil și obiectiv. Procedurile disciplinare care ar putea avea ca efect excluderea din profesie a unui judecător ar trebui să includă măsuri de protecție adecvate care să asigure caracterul echitabil.

Raport asupra corupției globale pe anul 2007 (TI, 2007)¹⁹

Responsabilitatea și disciplina

10. **Imunitatea.** Imunitatea limitată cu privire la acțiunile în judecată referitoare la îndatoririle judiciare le îngăduie judecătorilor să ia hotărâri fără să se teamă de acțiuni civile; imunitatea nu se aplică în cazuri de corupție sau de alte infracțiuni.

11. **Procedurile disciplinare.** Existența unor reguli disciplinare garantează faptul că sistemul judiciar cercetează cu aceeași rigoare toate alegațiile. Un organ independent trebuie să cerceteze plângerile împotriva judecătorilor și să își motiveze hotărârile luate.

---

¹⁷ În Avizul nr. 3 este o greșeală de redactare – în realitate e vorba de paragraful 45 din Avizul nr. 1 din 2001: „Chiar și în sistemele juridice unde au fost respectate bunele standarde prin forța tradiției și a autodiscipliniei informale, în mod obișnuit sub privirea scrutătoare a unei prese libere, a existat o recunoaștere sporită în ultimii ani a nevoii de garanții mai obiective și formale. În alte state, în special cele din țările foste comuniste, această necesitate este stringentă. CCJE consideră că Carta europeană - în măsura în care aceasta a pledat în favoarea intervenției (într-un sens suficient de larg pentru a include un aviz, recomandare sau propunere, precum și o decizie propriu-zisă) unei autorități independente cu o reprezentare judiciară substanțială, aleasă în mod democratic de către alți judecători - a subliniat tocmai direcția generală pe care CCJE dorea să o recomande. Acest lucru este deosebit de important pentru țările care nu au alte sisteme care să fie adânc înrădăcinate și care să se fi dovedit ca fiind democratice” (n.ns, CD).

¹⁸ The Commonwealth este o asociație voluntară a 54 de state care se sprijină una pe alta și colaborează în vederea realizării obiectivelor comune în democrație și dezvoltare. Principiile Commonwealth stabilesc relațiile dintre parlament, sistemul judiciar și puterea executivă în țările membre. Ele au fost agreate de miniștrii de justiție și aprobate de șefii de guverne din Commonwealth la întâlnirea de la Abuja, Nigeria, din 2003. Detalii la www.thecommonwealth.org (n.ns, CD).

¹⁹ Global Corruption Report 2007 – Judicial Corruption. Raportul aparține asociației mondiale Transparency International și este disponibil la www.transparency.org/publications/gcr/gcr_2007. În prezenta lucrare am citat recomandările cuprinse în Executive summary: key judicial corruption problems (n.ns, CD).

12. **Procedură de revocare transparentă și cinstită.** La revocarea din funcție a unui judecător se aplică reguli stricte și exacte. Mecanismele de înlăturare a judecătorilor trebuie să fie clare, transparente și echitabile, iar hotărârile trebuie motivate. Dacă se constată vreun act de corupție, judecătorul este răspunzător penal.

13. **Proces corect și cale de atac.** Judecătorul are dreptul la o audiere corectă, dreptul de a fi reprezentat legal și dreptul la o cale de atac la instanță în orice chestiune disciplinară.

Vademecum privind Sistemul Judiciar- proiect (Comisia de la Venetia, 2008)²⁰

2.4.3 Imunitățile pentru judecători și procedurile judiciare împotriva acestora

Toți judecătorii ar trebui să beneficieze în mod egal de garanții cu privire la independență și de imunități în exercitarea atribuțiilor lor.

[CDL\(1995\)074rev](#) Avizul asupra Legii privind Organizarea Justiției în Albania (capitolul VI al Constituției Intermediare a Albaniei), adoptat la cea de-a 25-a ședință plenară a Comisiei, Decembrie 1995, capitolul B.1.e.

[...] imunitatea judecătorilor față de urmărirea penală [...] este [...] excesivă. O asemenea prevedere depășește "Principiile Fundamentale ale Independenței Justiției" adoptate de Organizația Națiunilor Unite în 1985, și introduce deosebiri ce pot fi cu greu justificate în ceea ce privește principiul egalității cetățenilor în fața legii.

[CDL\(1994\)011](#) Avizul privind Constituția Federației Ruse adoptată prin vot popular pe 12 decembrie 1993, Capitolul 7: Justiția: de la articolul 118 la articolul 129, para. 3

Magistrații (judecătorii, procurorii și anchetatorii) nu ar trebui să beneficieze de imunitate generală [...]. Conform standardelor generale, ei au într-adevăr nevoie de a fi protejați împotriva proceselor civile intentate pentru acțiunile întreprinse cu bună credință, în exercitarea atribuțiilor lor. Cu toate acestea, ei nu ar trebui să beneficieze de imunitate generală care să-i protejeze de urmărirea penală pentru săvârșirea de infracțiuni și pentru care ar trebui să răspundă în fața instanțelor.

[CDL-AD\(2003\)012](#) Memorandum: Reforma Sistemului Judiciar în Bulgaria, para. 15a).

Magistrații nu trebuie să beneficieze de imunitate generală, dar [...] imunitatea trebuie limitată la protecție față de procesele civile pentru actele îndeplinite cu bună credință, în exercitarea atribuțiilor lor.

[CDL-AD\(2003\)016](#) Avizul asupra Amendamentelor Constituționale ce reformează Sistemul Judiciar din Bulgaria, para. 8.

Este greșit, în principiu, ca un judecător să beneficieze de imunitate pentru răspundere penală, deși ar putea fi oportun să fie limitate posibilitățile de arestare, astfel încât să fie prevenită ingerința în activitatea unui judecător în timpul instrumentării unui caz.

[CDL-AD\(2005\)003](#) Avizul comun asupra propunerii pentru o lege constituțională privind schimbările și amendamentele la Constituția Georgiei, în cooperare cu OSCE/ODIHR, para. 107.

---

²⁰ Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (*Comisia de la Venetia*) este un organism consultativ al Consiliului Europei în probleme constituționale. În prezent reunește 57 de membri deplin, în care sunt cuprinse toate țările membre ale Consiliului Europei. *Proiectul de Vademecum privind Sistemul Judiciar* a fost aprobat în 2008. Detalii la www.venice.coe.int (n.ns, CD).

[...] imunitatea funcțională limitată la reținere și arestare, care ar interfera cu activitatea instanței este una, dar imunitatea totală față de urmărirea penală este dificil de justificat.

[CDL-AD\(2005\)005](#) Avizul cu privire la Proiectul de Modificări Constituționale în materie de reformă a justiției în Georgia, para. 11.

Cu toate acestea, e nevoie de o hotărâre judecătorească în vederea punerii în aplicare a garanțiilor prevăzute de tratatele internaționale din domeniul drepturilor omului [pentru a lua vreo măsură privativă de libertate cu privire la un judecător].

Permisiunea Consiliului Suprem nu va fi suficientă, deoarece acesta are în vedere interesele protejate de imunitatea judiciară, în timp ce doar hotărârea unui judecător competent asigură luarea în considerare a intereselor personale ale judecătorului care este urmărit penal.²¹

[CDL-AD\(2003\)016](#) Avizul asupra Amendamentelor Constituționale ce reformează Sistemul Judiciar din Bulgaria, para. 9.

Suspendarea din funcție a judecătorului nu trebuie să fie subiectul vreunei decizii a Parlamentului.

[CDL-CR-PV\(1998\)004](#) Întâlnirea Grupului de Lucru privind Albania: Subcomisia privind Reforma Constituțională și Comisia Constituțională a Albaniei, «Părți din Constituție luate în considerare pentru prima dată», «Articolul 130».

Ar fi de preferat ca orice demers vizând ridicarea imunității judiciare să fie aprobat de un comitet restrâns de experți compus doar din judecători care să dea un aviz asupra necesității de a se ridica imunitatea, tot așa cum s-a recomandat în legătură cu eliberarea din funcție a judecătorilor.

[CDL-AD\(2003\)016](#) Avizul asupra Amendamentelor Constituționale ce reformează Sistemul Judiciar din Bulgaria, para. 11.

Un judecător care este urmărit penal ar trebui să aibă același drept la apărare ca orice alt cetățean – nu mai mult, nu mai puțin.

[CDL-AD\(2005\)005](#) Avizul cu privire la Proiectul de Modificări Constituționale în materie de reformă a sistemului judiciar în Georgia, para. 11.

2.4.4 Evaluare și control disciplinar

Din [...] considerente ce țin de independență și imparțialitate, motivele pentru suspendare, destituire sau demisie trebuie prevăzute în Constituție, la fel instanța competentă pentru aceasta, și tot astfel dreptul judecătorului în cauză de a ataca decizia.

[CDL-AD\(2008\)010](#) Avizul asupra Constituției Finlandei, para 113.

Nu ar fi în conformitate cu principiile unei societăți bazate pe regula statului de drept să se permită destituirea judecătorilor în funcție fără oferirea unor garanții.

[CDL-AD\(2008\)007](#) Avizul asupra Proiectului de Legi privind Judecătoria și Organizarea Instanțelor Republicii Serbia, para. 59 și 60.

Comisia observă [...] că hotărârile privitoare la îndepărtarea din funcție a judecătorilor sunt lăsate în sarcina Curții Constituționale [...]. Deși acest lucru poate fi văzut ca și o garanție suplimentară pentru independența judiciară, absența oricărei căi de atac împotriva unei asemenea decizii a Curții

²¹ Cu alte cuvinte, hotărârea de a ridica imunitatea judiciară în vederea privării de libertate nu trebuie confundată cu aceea a trimiterii la închisoare; în primul caz, Consiliul de Justiție autorizează exercitarea atribuțiilor judecătorești.

Constituționale poate ridica probleme. O soluție mai adecvată ar fi lăsarea deciziei inițiale privitoare la destituirea din funcție a unui judecător în sarcina Consiliului de Justiție, cu posibilitatea pentru judecătorul destituit de a ataca hotărârea la Curtea Constituțională.

[CDL-INF\(2001\)017](#) Raportul Comisiei de la Veneția asupra Constituției Revizuite a Republicii Armenia, para. 63.

Orice acțiune de destituire a judecătorilor incompetenți sau corupți trebuie să se conformeze înaltelor standarde stabilite de principiul inamovibilității judecătorilor a căror independență trebuie protejată. Este necesar ca o asemenea acțiune să fie depolitizată. O modalitate pentru a obține acest lucru ar fi crearea unui corp restrâns de experți, compus exclusiv din judecători, care să își exprime părerea asupra capacității sau comportamentului judecătorilor vizați, înainte ca un alt organism independent să ia o hotărâre definitivă.

[CDL-AD\(2003\)012](#) Memorandum: Reforma Sistemului Judiciar în Bulgaria, para. 15c).

Administrarea sistemului judiciar așa cum este propusă este complicată și implică nu mai puțin de cinci instituții: Consiliul de Justiție, Administrația Judiciară, Comitetul de Pregătire Profesională a Judecătorilor, Comitetul de Disciplină a Judecătorilor și Adunarea Judecătorilor.

[...]

Acceptarea controlului parlamentar asupra Comitetului de Disciplină este neadecvată. Pe de o parte, este vorba de soluția cu privire la administrarea justiției și drepturile Consiliului de Justiție, iar, pe de altă parte, este vorba de rolul jucat de Parlament cu privire la aspecte ce țin de personal și control judiciar. Adică, în chestiuni care sunt strict legate de independență și activitatea de judecată.

[CDL-AD\(2002\)026](#) Avizul asupra Proiectului de Lege privind puterea judiciară și Amendamentele Constituționale Aferente din Letonia, para. 11 și 64.

[...] În ciuda scopului lăudabil de a asigura standarde ridicate prin intermediul unui sistem de evaluare, este foarte dificil de conciliat independența judecătorului cu un sistem de evaluare a performanței.

Dacă trebuie să se aleagă între cele două, independența judiciară este valoarea crucială. Dacă e să existe un sistem de evaluare, este esențial ca acest control al evaluării să aparțină puterii judiciare și nu executivului. [...] În al doilea rând, criteriile de evaluare trebuie să fie clar precizate. S-ar părea că, odată ce judecătorul e numit în funcție, dacă orice abatere sau dovadă de incompetență ar putea justifica destituirea din funcție, se creează astfel un mecanism imediat de control al judecătorului și de subminare a independenței judiciare. Refuzul confirmării judecătorului în funcție ar trebui să se conformeze unor criterii obiective și cu aceleași garanții procedurale ce se aplică în cazurile și în care un judecător urmează să fie destituit din funcție.

[CDL-AD\(2005\) 038](#) Avizul asupra Proiectului de Amendamente Constituționale privind Reforma Sistemului Judiciar în Macedonia, para.29-30, reluat în [CDL-AD\(2007\)028](#) Numirile Judiciare (raport), para. 42.

În Carta Europeană privind statutul judecătorilor se afirmă, după cum urmează: “Cu siguranță, existența perioadelor de probă și a cerințelor de reînnoire a mandatelor prezintă dificultăți, dacă nu chiar pericole din punctul de vedere al independenței și imparțialității judecătorului în discuție, care speră să fie confirmat în funcție sau să aibă mandatul reînnoit”.

Declarația Universală privind Independența Justiției, adoptată la Montreal, în iunie 1983, la Conferința Mondială privind Independența Justiției, afirmă: “Numirea temporară a judecătorilor și numirea judecătorilor pe perioade de probă sunt incompatibile cu independența judiciară. În cazurile în care există asemenea numiri, ele trebuie eliminate treptat”.

Comisia de la Veneția consideră că, stabilirea de perioade de probă poate submina independența judecătorilor, din moment ce aceștia s-ar putea simți constrânși să decidă asupra cazurilor într-un anumit fel. [...].

Aceasta nu ar trebui interpretată ca excluzând toate posibilitățile pentru numirea de judecători temporari. În țările cu un sistem judiciar relativ nou ar putea exista o necesitate practică de a stabili mai întâi dacă un judecător este capabil să își îndeplinească atribuțiile în mod eficient și abia apoi să fie numit permanent în funcție. Dacă numirile de probă sunt considerate indispensabile, “refuzul confirmării judecătorului în funcție ar trebui să se conformeze unor criterii obiective și cu aceleași garanții procedurale ce se aplică și în cazurile în care un judecător urmează să fie destituit din funcție”.

²²

Ideea principală este de a exclude factorii ce ar putea pune la îndoială imparțialitatea judecătorilor: “În ciuda scopului lăudabil de a asigura standarde ridicate prin intermediul unui sistem de evaluare, este foarte dificil de conciliat independența judecătorului cu un sistem de evaluare a performanței. Dacă trebuie să se aleagă între cele două, atunci independența judiciară reprezintă valoarea crucială.”

Pentru a concilia necesitatea perioadei de probă / evaluarea cu independența judecătorilor, ar trebui subliniat că unele țări, ca Austria, au stabilit un sistem în care candidații la funcția de judecător sunt evaluați în timpul unei perioade de probă, interval în care ei pot asista la pregătirea hotărârilor, dar în care nu pot lua decizii, atribuție rezervată exclusiv judecătorilor permanenți.

[CDL-AD\(2007\)028](#) Raportul privind Numirile Judiciare, para. 38-43.

Consiliul de Justiție ar trebui să fie autoritatea ultimă pentru toate aspectele vieții profesionale a judecătorilor, în particular în chestiuni ce țin de selecția, numirea, cariera (incluzând promovarea și transferul), pregătirea profesională, eliberarea din funcție și disciplina și ar trebui să fie responsabil de supravegherea pregătirii profesionale a judecătorilor.

[CDL-AD\(2004\)044](#) Avizul Provizoriu asupra Reformelor Constituționale în Republica Armenia, para. 59.

Comisia de la Veneția este de părere că un consiliu judiciar ar trebui să aibă influență decisivă asupra [...] promovării judecătorilor și (poate printr-un comitet disciplinar înființat în cadrul consiliului) asupra măsurilor disciplinare îndreptate împotriva lor. Ar trebui să fie disponibilă o cale de atac împotriva măsurilor disciplinare, în fața unei instanțe independente.

[CDL-AD\(2007\)028](#) Numirile Judiciare (raport), para. 25.

Prezența Ministrului Justiției în Consiliu creează o oarecare îngrijorare în ceea ce privește chestiunile legate de transferul și măsurile disciplinare luate în legătură cu judecătorii de la primul nivel, din cadrul instanțelor de control judiciar [...]. [...] Este recomandabil ca Ministrul Justiției să nu fie implicat în deciziile referitoare la transferul judecătorilor și măsurile disciplinare luate împotriva acestora, deoarece acest lucru ar putea conduce la o imixtiune necorespunzătoare din partea Guvernului.

[CDL-INF\(1998\)009](#) Avizul asupra recentelor amendamente la legea privind prevederi constituționale majore ale Republicii Albania, para. 16, citată în [CDL-AD\(2007\)028](#) Numirile Judiciare (raport), para.34.

---

²² CDL-AD(2005)038 Avizul asupra Proiectului de Amendamente Constituționale privind Reforma Sistemului Judiciar în Macedonia, para. 23

Deși prezența membrilor puterii executive în consiliile judiciare ar putea ridica probleme legate de încredere, o astfel de practică este destul de obișnuită. [...] O astfel de prezență nu pare să afecteze prin ea însăși independența consiliului, conform opiniei Comisiei de la Veneția. Cu toate acestea, Ministrul Justiției nu ar trebui să participe la toate deciziile consiliului, de exemplu, în cele referitoare la măsurile disciplinare.

[CDL-AD\(2007\)028](#) Numirile Judiciare (raport), para. 33.

Principiul I.2.c al Recomandării Nr. R (94) 12 al Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei statuează: “[...] Pentru a garanta independența [a autorității care ia decizii cu privire la selecția și cariera judecătorilor] reglementările ar trebui să prevadă că, de exemplu, membrii săi sunt selectați de corpul judiciar și că acea autoritate decide ea însăși asupra propriilor sale reguli procedurale.”

[CDL-AD\(2007\)028](#) Numirile Judiciare (raport), para. 4.

Codul de Etică avut în vedere ar trebui aprobat de Consiliul Judiciar Suprem, dar reglementat la nivel de lege. Acesta ar trebui să prevadă exact consecințele încălcărilor prevederilor sale.

[CDL-AD\(2002\)015](#) Avizul asupra Proiectului de Lege privind Amendamentele la Actul referitor la Sistemul Judiciar al Bulgariei, par. 5.g).

Legea prevede, de asemenea, răspunderea disciplinară a judecătorilor [...]. Din nou, apare ca neadecvat ca legea ordinară să poată dispune asupra unor asemenea aspecte fără nicio îndrumare constituțională.

[CDL-AD\(2005\)003](#) Avizul comun asupra propunerii pentru o lege constituțională privind schimbările și amendamentele la Constituția Georgiei, în cooperare cu OSCE/ODIHR, par. 105.

În opinia Comisiei, în principiu nu există nicio justificare pentru a trata judecătorii în mod diferit, după cum sunt membri ai instanțelor superioare sau ai celor inferioare, în chestiuni de disciplină sau destituire din funcție. Toți judecătorii ar trebui să beneficieze de garanții egale de independență și de aceleași imunități în exercitarea atribuțiilor judiciare.

[CDL\(1995\)074rev](#) Avizul asupra Legii privind Organizarea Sistemului Judiciar în Albania (capitolul VI al Constituției Intermediare a Albaniei), adoptat la cea de-a 25-a ședință plenară a Comisiei, Decembrie 1995, capitolul B.1.e.

Raportul RECJ asupra răspunderii (RECJ, 2008)²³

1. Răspunderea statului pentru mersul justiției

Justiția reprezintă o activitate importantă de stat, conformă cu așteptarea publicului care dorește să fie respectată regula statului de drept în diverse sectoare: dorința de a trăi într-un spațiu public în care libertățile și securitatea sunt menținute este împărtășită de cetățenii tuturor statelor. Din moment ce statul are obligația de a garanta corecta administrare a serviciilor sale, acesta este și cadrul care asigură repararea prejudiciilor atunci când serviciile sale nu funcționează corespunzător. Această responsabilitate este direct corelată cu organizarea și funcționarea activităților în stat. Ar fi o greșeală să considerăm că responsabilitatea statului este un factor pentru

²³ *Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare* este alcătuită din consiliile judiciare ale țărilor membre ale Uniunii Europene. Rețeaua a studiat chestiunea răspunderii judecătorilor, în perioada 2007-2008. Raportul grupului de lucru care a întocmit materialul cu privire la răspundere a fost aprobat de Adunarea Generală a Rețelei de la Budapesta, în mai 2008. Detalii la www.recj.eu (n.ns, CD).

a-i lipsi pe judecători de responsabilitate, având în vedere că fiecare stat este responsabil pentru organizarea sistemului judiciar și mijloacele pe care le oferă acestuia.

De aceea, în țările europene, în ultimii ani, s-au dezvoltat sisteme de despăgubiri care, fără excepție, sunt corelate cu responsabilitatea statului. În funcție de țară, mecanismele de compensare de acest tip există pentru a corecta încarcerările sau condamnările care ulterior se dovedesc nejustificate.

La modul general, mecanismele de răspundere a statului există, de asemenea, pentru a corecta erorile cauzate de „funcționarea deficitară sau anormală” a sistemului judiciar. Orice deficiență care presupune că sistemul judiciar nu și-a putut îndeplini misiunea constituie în general o eroare. De exemplu, principalele cauze sunt întârzierile nejustificate în derularea procedurilor, neglijența gravă, îngrădirea accesului la justiție, eroarea judiciară, durata detenției, etc.

Pot hotărârile judecătorești luate de judecători ca urmare a interpretării legii, și astfel al exercitării independenței jurisdicționale, să atragă răspunderea statului? Există mai multe modele diferite coexistă în cadrul rețelei europene. Trebuie subliniat în acest sens că în anumite țări europene, în funcție de gravitatea situației și consecințele acesteia, o hotărâre în fond, chiar dacă este supusă unei căi de atac, poate constitui baza pentru răspunderea statului dacă a cauzat un prejudiciu iremediabil.

Sistemele compensatorii presupun dovedirea existenței unei anumite forme de prejudiciu cauzat de funcționarea defectuoasă sau anormală a justiției.

2. Acțiuni în regres împotriva unui judecător în culpă

Dacă se pronunță o hotărâre împotriva statului, obligându-l să acorde o compensație pentru pierderi, există mecanisme care permit sancționarea judecătorului care cauzat acea problemă. Acest mecanism se numește acțiune în regres, pe care statul o poate exercita dacă descoperă că judecătorul a comis o eroare personală în exercitarea atribuțiilor sale jurisdicționale. Există mai multe modele care, în funcție de țară, pot fi fie obligatorii, fie opționale.

În general, acțiunea în regres este opțională în sistemele judiciare ale statelor membre ale Rețelei, și este folosită sporadic.

Când sunt obligatorii, acțiunile în regres se referă la lipsuri majore, erori judiciare, neglijență gravă sau încălcări ale drepturilor omului atunci când statul a fost condamnat la CEDO, cum ar fi cazul României, spre exemplu. Cu toate acestea, nu există exemple privind derularea unei acțiuni în regres.

În funcție de țară, există o gamă largă de soluții privind procedura care va fi implementată și jurisdicția competentă pentru a identifica prin această acțiune în regres ce lege va putea determina condamnarea civilă pecuniară a unui judecător, a cărui hotărâre s-a aflat la baza emiterii unei decizii de condamnare a statului.

3. Răspunderea penală a judecătorilor

Judecătorii sunt răspunzători penal, iar diferența dintre răspunderea personală și cea profesională devine cu atât mai puțin clară cu cât răspunderea judecătorilor în această materie trebuie să fie proporțională cu atribuțiile lor.

Anumite incriminări legate de exercitarea profesiei de judecător sunt adăugate la răspunderea penală care incumbă tuturor cetățenilor, pentru a întări încrederea publică în instituție, după cum

urmează: corupția; respectarea secretului profesional; respectarea secretului deliberărilor; dezvoltarea de informații; practici corupte; favoritisme sau prejudicii intenționate.

În anumite țări, precum Danemarca, încălcările grave sau grava neglijență în derularea procedurilor prevăzute de lege constituie o infracțiune pentru care judecătorul în cauză poate să fie inculpat.

Pentru infracțiuni referitoare la practica profesională, țările trebuie să introducă mecanisme care să permită examinarea rapidă a veridicității plângerilor, fără să fie afectat principiul independenței judiciare, astfel încât să se prevină situația în care să fie afectat un judecător în cauzele sensibile prin intermediul unor acuzații care pot fi susținute prin intermediul unor campanii de presă sau să se încheie procese conduse de un judecător care acționează incorect.

Judecătorii care sunt cercetați sub aspectul penal pot și trebuie să fie judecați conform procedurilor ordinare; totuși, pentru a garanta o judecată imparțială, nu reprezintă o practică neobișnuită ca statele să adopte măsuri astfel încât un judecător să fie judecat în alt loc decât cel în care își exercită atribuțiile.

4. Răspunderea civilă a judecătorilor

În anumite state, în situațiile în care pot fi dovedite erori civile ale judecătorilor, acei judecători pot fi declarați ca răspunzători din punct de vedere civil pentru consecințele hotărârilor lor, independent și în afara cadrului prevăzut de acțiunile în recurs. Răspunderea civilă are un caracter clasic. O eroare civilă trebuie să fie comisă prin hotărâre sau în exercițiul atribuțiilor profesionale și să aibă ca rezultat producerea unor pagube.

Chestiunea răspunderii civile ridică aspectul asigurării judecătorilor care, deși acționează independent în exercitarea funcției, rămân totuși un agent al statului, și astfel al garanției sale. Începând cu anul 1988, judecătorii din Spania și din Italia au fost asigurați.

Totuși, în niciun caz, răspunderea civilă nu trebuie să reprezinte un mod de înlăturare a judecătorilor dintr-o cauză sau să reprezinte o modalitate de a le ataca, direct sau indirect, independența. Mai mult, hotărârile definitive și irevocabile trebuie să își păstreze autoritatea de lucru judecat după ce toate căile de atac au fost epuizate.

5. Răspunderea disciplinară a judecătorilor

Independența nu trebuie să facă judecătorii iresponsabili. Mai mult, un regim disciplinar care include sancțiuni profesionale a fost stabilit în toate statele membre ale rețelei. Totuși, judecătorii independenți pot să supere. Astfel, pentru a preveni orice devieri, sistemul de sancțiuni trebuie să se bazeze pe principiile legalității și a unei naturi previzibile. Procedurile disciplinare trebuie să permită judecătorului în cauză să aibă dreptul la apărare.

În teorie, răspunderea disciplinară este limitată la domeniul profesional; totuși, distincția dintre răspunderea personală și cea profesională este delicată, deoarece acțiuni din viața personală pot să aibă un impact profesional și să fie temeiul unor proceduri disciplinare.

Pentru a preveni asemenea situații, incompatibilitățile trebuie să fie explicate precis în coduri ale judecătorilor, pentru a clarifica acele activități complementare care sunt compatibile cu funcția lor.

Linia dintre cele două situații este delicată atunci când acțiunile personale duc la declanșarea unor proceduri penale care, chiar prin existența lor, pot să conducă la începerea unor proceduri disciplinare. Coexistența acestor două proceduri separate poate să fie problematică atunci când procedurile penale se finalizează prin achitare. Astfel, este necesară o prudență în ceea ce privește

scopul acestor două tipuri de răspundere. De asemenea, există un risc de ridicare a standardelor morale, astfel încât viețile particulare ale judecătorilor să fie „disciplinate”. Din aceste motive, este important ca, în situația în care viața particulară nu are nici un impact asupra sferei profesionale, să se facă distincție între cele două, ba chiar să fie exclusă din cadrul răspunderii disciplinare.

Garanția independenței necesită o procedură specifică în cadrul unei jurisdicții speciale.

În funcție de țară, începerea acțiunii disciplinare cade în sarcina Ministerului Justiției, a celei mai înalte autorități judiciare sau a celor responsabili pentru anumite jurisdicții.

Există o dezbateră cu privire la posibilitatea extinderii dreptului de a depune cereri pentru începerea acțiunii disciplinare și asupra persoanelor care doresc să se plângă cu privire la judecătorul din cauza lor. Este adevărat că înființarea unui nou asemenea mecanism ar permite formularea unor critici nejustificate și impunitatea nejustificată a judecătorilor, dar este necesară prudența în examinarea unei astfel de proceduri. Cererea directă ar reprezenta un fenomen dificil de controlat. Toate statele în care a fost introdus procedeul au constatat o multiplicare a numărului de cereri. Introducerea unui astfel de mecanism trebuie să fie însoțit de un sistem de filtrare pentru a proteja independența judecătorilor, a preveni destabilizarea lor și a asigura că plângerile nu devin o regulă.

Nu toate statele în care există un Consiliu pentru a garanta independența justiției au atribuit în materie disciplinară. În toate cazurile, o comisie de analiză, a cărei alcătuire asigură imparțialitatea organismului disciplinar, trebuie să filtreze plângerile și să verifice dacă faptele prezentate pot să constituie erori. În acest scop, acele Consilii trebuie să aibă parte de sprijinul inspecției sau a serviciilor de cercetare.

Din moment ce aceasta privește puterea de a judeca disciplina judecătorilor, există în Europa două modele, în funcție de țara în discuție. În orice caz, organizația responsabilă pentru garantarea independenței organismelor judiciare este competentă pentru analiza abaterilor și pentru a decide asupra sancțiunilor.

În general, s-a constatat că au fost formulate critici de corporatism împotriva organismelor disciplinare. Necesitatea de a garanta independența justifică ca aceste organe să fie compuse în majoritate din judecători. De fapt, membrii profesiei pot aprecia mai bine presupusul comportament eronat, dar această situație nu poate preveni criticile, iar prezența în formațiunile disciplinare a altor persoane care nu sunt magistrați va întări legitimitatea acestor organe. Consiliile Disciplinare care au o alcătuire mixtă, spre exemplu prin includerea unor reprezentanți ai societății în sens larg, sunt mai rar criticate pentru corporatism decât acele organe disciplinare care sunt alcătuite exclusiv din membri ai corpului judiciar.

În cele din urmă, procedurile disciplinare trebuie să respecte un echilibru între eficiență și drepturile judecătorului în cauză. Complexitatea procedurilor disciplinare nu trebuie să reprezinte o modalitate de paralizare a cazurilor, spre exemplu, prin intermediul sistemelor de apel la fiecare etapă a procedurii, dar trebuie să garanteze exercitarea liberă a dreptului la apărare a judecătorului în cauză.

Rec (2010) 12 referitoare la judecatori: independența, eficiența și responsabilitatea (CoE)²⁴

Responsabilitatea și procedurile disciplinare

66. Interpretarea legii, aprecierea faptelor sau evaluarea probelor, pe care judecătorii trebuie să le realizeze pentru soluționarea cauzelor, nu trebuie să dea naștere la angajarea răspunderii civile sau disciplinare, cu excepția cazurilor de rea credință și gravă neglijență.

67. Numai statul, în cazul în care acesta a trebuit să plătească o despăgubire, poate solicita tragerea la răspundere civilă a unui judecător printr-o acțiune promovată în fața unei instanțe.

68. Interpretarea legii, aprecierea faptelor sau evaluarea probelor, pe care judecătorii trebuie să le realizeze pentru soluționarea cauzelor, nu ar trebui să dea naștere la angajarea răspunderii penale, cu excepția cazurilor de rea credință.

69. O procedură disciplinară poate fi introdusă împotriva judecătorilor care nu își îndeplinesc obligațiile ce le revin în mod eficient și în mod adecvat. Această procedură ar trebui să fie efectuată de către o autoritate independentă sau o instanță, cu toate garanțiile unui proces echitabil și să acorde judecătorilor dreptul de a exercita o cale de atac împotriva deciziei și a sancțiunii. Sancțiunile disciplinare trebuie să fie proporționale cu abaterile săvârșite.

70. Judecătorii nu ar trebui să fie personal trași la răspundere pentru o hotărâre pe motiv că acesta este infirmată sau modificată în urma exercitării unei căi de atac.

71. Atunci când nu își exercită atribuțiile judiciare, judecătorii pot fi trași la răspundere penală, civilă și administrativă, ca orice alt cetățean.

Recomandările de la Kiev cu privire la independența judiciară în Europa de Est, Caucazul de Sud și Asia Centrală (OSCE, 2010)²⁵

Partea III – Răspunderea judecătorilor și independența judiciară în soluționarea cauzelor

Procedurile disciplinare

25. Procedurile disciplinare împotriva judecătorilor trebuie să privească presupuse abateri profesionale care sunt grave și de neiertat și care discreditează sistemul judiciar. Răspunderea disciplinară a judecătorilor nu se extinde la conținutul hotărârilor sau verdictele lor, incluzând diferențele de interpretare juridică între instanțe; sau la exemple de erori judiciare; sau la critica instanțelor.

Organ decizional independent în materie disciplinară

26. Va exista un organ independent special (instanță, comisie sau consiliu) pentru a se pronunța asupra cazurilor de disciplină judiciară. Organele care se pronunță asupra cazurilor de disciplină judiciară nu trebuie să aibă competența de a le iniția, sau să includă ca membri persoane care le pot iniția. Aceste organe trebuie să-i ofere judecătorului acuzat garanții procedurale, inclusiv dreptul de a-și prezenta apărarea și, de asemenea, dreptul de a formula o cale de atac la o instanță

²⁴ Recomandarea nr. Rec (2010) 12 a fost adoptată de Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei la 17 noiembrie 2010, se adresează statelor membre și înlocuiește Rec (1994) 12. Este documentul internațional cu forța imperativă cea mai mare în materie de standarde de independență, imparțialitate și integritate a justiției (*n.ns, CD*).

²⁵ Aceste recomandări au fost adoptate sub auspiciile Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa la întâlnirea experților de la Kiev din 23-25 iunie 2010. Întâlnirea a fost organizată de Biroul OSCE pentru Institutii Democratice și Drepturile Omului și Grupul de Cercetare Max Planck Minerva privind Independența Judiciară. Detalii la <http://www.osce.org/ro/odihr/73487> (*n.ns, CD*).

competentă. Transparența trebuie să fie o regulă pentru audierile disciplinare ale judecătorilor. Astfel de audieri vor fi publice, cu excepția cazului când judecătorul acuzat solicită ca acestea să fie închise. În acest caz, instanța va decide dacă solicitarea este justificată. Hotărârile referitoare la disciplina judiciară vor fi motivate. Hotărârile finale privind sancțiunile disciplinare vor fi publicate.

Evaluarea profesională a judecătorilor

27. În cazul când sunt efectuate evaluări profesionale ale judecătorilor, ele nu trebuie să fie utilizate pentru a afecta soluționarea independentă a cauzelor. Evaluarea performanței judecătorilor va trebui să fie în primul rând una calitativă și să fie axată pe capacitățile lor, inclusiv competența profesională (cunoașterea legii, capacitatea de a conduce procesul de judecată, capacitatea de a scrie hotărâri motivate), competența personală (capacitatea de a face față volumului de lucru, capacitatea de a lua hotărâri, deschiderea față de tehnologii noi), competența socială (abilitatea de a media, respectarea părților) și pentru posibila promovare în funcția administrativă, competența de a conduce. Aceleași calificări ar trebui să fie cultivate în programe de formare judiciară și la locul de muncă.

28. Judecătorii nu vor fi evaluați în nicio circumstanță pentru conținutul hotărârilor sau verdictele lor (fie direct sau prin calcularea numărului de casări). Modul în care un judecător hotărăște o cauză nu trebuie să servească niciodată drept bază pentru sancționare. Statisticile cu privire la eficiența activităților instanței vor fi utilizate în principal în scopuri administrative și vor servi doar ca unul dintre factorii de evaluare a judecătorilor. Evaluările judecătorilor pot fi utilizate pentru a acorda ajutor judecătorilor în identificarea aspectelor activității lor pe care ar dori să le îmbunătățească, cât și pentru scopuri de posibilă promovare. Examinări periodice pentru judecători (atestări) ce pot duce la concediere sau alte sancțiuni nu sunt adecvate pentru judecători cu mandat pe viață.

Raport cu privire la independența sistemul judiciar, Partea I: Independența Judecătorilor (Comisia de la Veneția, 2010)²⁶

32. În viziunea Comisiei de la Veneția, pentru a garanta independența puterii judecătorești este necesar ca un consiliu judiciar independent să aibă un rol determinant în luarea deciziilor privind numirea și cariera judecătorilor. Având în vedere bogăția culturii juridice în Europa, care este prețioasă și trebuie apărută, nu există un model unic aplicabil tuturor țărilor. Deși respectă varietatea sistemelor judiciare, Comisia de la Veneția recomandă ca statele care încă nu au făcut acest lucru să ia în considerare instituirea unui consiliu judiciar independent sau a unui organism similar. În toate cazurile, consiliul trebuie să aibă o componentă pluralistă, condiția fiind ca o parte substanțială, dacă nu chiar o majoritate a membrilor să fie judecători. Cu excepția membrilor de drept, acești judecători trebuie să fie aleși de către colegii lor.

43. Comisia de la Veneția a sprijinit în mod constant înscrierea principiului inamovibilității în constituții. Transferurile împotriva voinței unui judecător nu pot fi permise decât cu titlul excepțional.

---

26 Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (*Comisia de la Veneția*) este un organism consultativ al Consiliului Europei în probleme constituționale. Prin scrisoarea din 11 iulie 2008, președintele Comitetului pentru Afaceri Juridice și Drepturile Omului al Adunării Parlamentare a solicitat Comisiei de la Veneția să exprime o opinie privind „Standardele europene privind independența sistemului judiciar”. Comisia a încredințat pregătirea acestui raport Subcomisiei privind Justiția, care a hotărât să pregătească două rapoarte privind independența justiției: unul privind organele de urmărire penală și celălalt raport privind judecătorii. Prezentul raport a fost discutat în cadrul întâlnirilor plenare ale Comisiei din datele de 17-18 octombrie 2008, 12 - 13 decembrie 2008, 12 - 13 iunie 2009, 09 - 10 octombrie 2010 și 11 - 12 decembrie 2009 și a fost adoptat de către Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 82-a sesiuni plenare (Veneția, 12 - 13 martie 2010). Detalii la www.venice.coe.int (n.ns, CD).

În ceea ce privește procedurile disciplinare Comisia, în Raportul său privind numirile judiciare,²⁷ se declară favorabilă ideii ca aceste proceduri trebuie să revină în competența consiliilor judiciare sau a instanțelor disciplinare. În plus, Comisia a susținut tot timpul că este necesară existența unei căi de atac împotriva deciziilor date de organismele disciplinare.

61. Nu există nici o îndoială că judecătorii trebuie să fie protejați împotriva oricărei influențe externe induse. În acest scop, ei ar trebui să beneficieze de imunitate funcțională - dar numai funcțională (imunitate pentru actele de urmărire penală efectuate în exercitarea funcțiilor lor, afară de cazul infracțiunilor intenționate, cum ar fi acceptarea de mită).

Măsuri pentru implementarea eficace a Principiilor de la Bangalore privind Conduita Judiciară (ONU, 2010)²⁸

Imunitatea judecătorilor

9.1 Un judecător trebuie să fie responsabil penal potrivit dreptului comun pentru o infracțiune de aplicabilitate generală comisă de el și nu poate, prin urmare, pretinde imunitate față de procedura penală obișnuită.

9.2 Un judecător trebuie să beneficieze de imunitate personală de la procesele civile intentate pentru conduita sa în exercitarea unei funcții judiciare.

9.3 Remediul pentru erorile judiciare (indiferent că privește jurisdicția, dreptul material sau procesual) trebuie să fie un sistem adecvat de căi de atac.

9.4 Remediul pentru prejudiciul cauzat prin neglijență sau abuz de autoritate din partea unui judecător trebuie să constea într-o acțiune introdusă numai împotriva statului, fără posibilitatea unui regres din partea statului împotriva judecătorului.

9.5 Din moment ce independența judiciară nu îl face pe judecător liber de responsabilitate publică, și critica publică legitimă a performanțelor judiciare este un mijloc de a asigura responsabilitatea față de lege, un judecător trebuie să evite în general utilizarea legii penale și sancțiunile pentru sfidare a instanței pentru a limita astfel de critici ale instanțelor.

15. Disciplina judecătorilor

15.1 Procedurile disciplinare împotriva unui judecător pot fi declanșate doar pentru o abatere gravă.²⁹ Legea aplicabilă judecătorilor poate defini, în măsura în care este posibil în termeni cât mai

²⁷ CDL-AD (2007) 028, para.49

²⁸ În 2001 la Bangalore - India, la invitația ONU și a organizației Transparency International, s-a adunat un grup de înalți magistrați, președinți de instanță din sistemul anglo-saxon (iar apoi au fost consultați și magistrați din sistemul continental de drept), care a format *Grupul Judiciar de Întărire a Integrității Judecătorilor* ce a alcătuit *Principiile de la Bangalore cu privire la conduita judiciară*. Principiile au fost îmbunătățite în 2002 la o întâlnire la Haga, Olanda. La elaborarea codului s-au avut în vedere principalele documente internaționale în domeniu, elaborate de instituții sau organizații din diverse țări. Prin Rezoluția 2003/43 din 29 aprilie 2003, Comisia ONU pentru Drepturile Omului a adoptat aceste Principii cu îndrumarea de a fi luate în considerare de statele membre, organismele interguvernamentale și organizațiile nonguvernamentale. În anul 2007, sub auspiciile ONU, s-au adunat mai mulți experți din toate statele, la Viena, unde au fost redactat *Comentariul la Principiile de la Bangalore*. Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară și Comentariul la aceste principii sunt disponibile la www.unodc.org/unodc/en/corruption/judiciary.html și traduse în limba română la <http://cristidanilet.wordpress.com>. *Măsurile de Implementare* au fost adoptate de Grupul pentru Integritate Judiciară la întâlnirea de la Lusaka, Zambia, la 21-22 ianuarie 2010. Acestea sunt disponibile la www.summitofhighcourts.com (n.ns, CD).

²⁹ Trebuie să se facă o distincție între conduita care poate da naștere unor sancțiuni disciplinare și o abatere de la respectarea standardelor profesionale. Standardele profesionale reprezintă bune practici pe care judecătorii trebuie să încerce să le dezvolte și spre care toți judecătorii trebuie să aspire. Ele nu trebuie echivalate cu comportamentul care justifică procedurile disciplinare. Cu toate acestea, încălcarea standardelor profesionale poate fi de o relevanță deosebită, în cazul în care o astfel de încălcare este considerată ca fiind o abatere suficientă pentru a justifica și a necesita o sancțiune disciplinară.

specifici, comportamentul care poate da naștere sancțiunilor disciplinare, precum și procedurile care trebuie urmate.

15.2 O persoană care pretinde că a suferit o nedreptate ca urmare a unei abateri grave comise de un judecător trebuie să aibă dreptul de a formula o reclamație depusă la persoana sau organismul responsabil pentru inițierea acțiunii disciplinare.

15.3 Trebuie să fie stabilit prin lege un organism specific sau o persoană care să aibă responsabilitatea de a primi reclamații, de a obține răspuns la acestea de la judecător și de a considera, în funcție de acest răspuns, dacă există sau nu motive suficiente pentru a fi inițiată acțiunea disciplinară împotriva judecătorului. În cazul în care se ajunge la o astfel de concluzie, organismul sau persoana trebuie să sesizeze acest caz autorității disciplinare.³⁰

15.4 Atribuțiile de disciplină privind judecătorii trebuie să fie acordate unei autorități sau unui organism jurisdicțional care este independent de legislativ și executiv, și care este compus din judecători activi sau care sunt pensionați, dar care poate include în calitate de membri și alte persoane decât judecători, cu condiția ca astfel de alte persoane să nu fie membri ai legislativului sau executivului.

15.5 Toate procedurile disciplinare trebuie să se refere la reglementări preexistente de conduită judiciară, și să se desfășoare în conformitate cu o procedură ce garantează drepturi depline de apărare.

15.6 Trebuie să existe dreptul de a contesta hotărârea autorității disciplinare la o instanță.

15.7 Decizia finală în orice proceduri declanșate împotriva unui judecător care implică o sancțiune aplicată judecătorului, fie că a avut loc cu ușile închise, fie în ședință publică, trebuie să fie publicată.

15.8 Fiecare jurisdicție trebuie să identifice sancțiunile permise, în conformitate cu propriul sistem disciplinar, și să se asigure că aceste sancțiuni sunt proporționale.

Înlăturarea judecătorilor din funcție

16.1 Un judecător poate fi demis din funcție doar pentru incapacitate dovedită, condamnare pentru o infracțiune gravă, incompetență crasă, sau comportament care este într-un mod evident contrar independenței, imparțialității și integrității justiției.

16.2 În cazul în care puterea legislativă este investită cu puterea de a demite un judecător, o astfel de atribuție trebuie să fie exercitată doar după o recomandare care poate avea acest efect, din partea autorității independente investită cu puterea de a disciplina judecătorii.

16.3 Desființarea unei instanțe în care un judecător este membru nu trebuie să constituie un motiv sau un prilej pentru înlăturarea din funcție a judecătorului. În cazul în care o instanță este desființată sau restructurată, toți membrii existenți ai acelei instanțe trebuie să fie numiți din nou când aceasta este înlocuită sau numiți într-o altă funcție judiciară echivalentă ca statut și mandat. În cazul în care nu există o astfel de funcție echivalentă ca statut sau mandat, judecătorul în cauză trebuie să primească o indemnizație integrală pentru pierderea funcției.

---

³⁰ Dacă nu există un astfel de filtru, judecătorii ar putea fi în situația de a se confrunța cu proceduri disciplinare declanșate în instanță de către justițiabili dezamăgiți.

The Mount Scopus Standards - Standardele Internaționale privind Independența Justiției, revizuite, amendate și aprobate (2012)³¹

5. Excluderea din funcție și domeniul disciplinar

5.1. Procedura disciplinară și procedura de eliberare din funcția de judecător vor fi soluționate cu celeritate și în mod echitabil și trebuie să asigure corectitudinea în raport cu judecătorul, inclusiv posibilitatea adecvată de audiere a sa.

5.2. Cu excepția procedurii în fața Parlamentului, procedura disciplinară trebuie să se desfășoare cu ușile închise. Judecătorul poate solicita, totuși, audierea publică iar această cerere ar trebui să fie respectată, sub rezerva soluționării rapide, definitive și motivate a acestei cereri de către organul disciplinar. Hotărârile din cadrul procedurilor disciplinare pot fi publicate indiferent dacă soluționarea a fost publică sau cu ușile închise.

5.3. Toate motivele pentru inițierea procedurii disciplinare, suspendarea sau revocarea din funcție a judecătorilor trebuie să aibă bază în reglementările constituționale sau să fie fixate prin lege și trebuie să fie clar definite.

5.4. Toate acțiunile disciplinare, de suspendare și de eliberare din funcție trebuie să se bazeze pe norme prestabilite de conduită judiciară.

5.5. Nici un judecător nu va fi eliberat din funcție decât ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni sau datorită neglijenței grave și repetate sau a încălcării grave a normelor disciplinare ori a incapacității fizice sau psihice ce îl fac în mod vădit nepotrivit pentru a deține funcția de judecător. Motivele pentru eliberarea din funcție se limitează la motive de incapacitate medicale sau de comportament care îl fac inapt să-și îndeplinească sarcinile de judecător.

5.6. În sistemele în care atribuția de a exercita acțiunea disciplinară și de a elibera din funcție judecătorii aparține unei alte instituții decât Parlamentul, organul disciplinar trebuie să fie unul permanent, și să fie compus în principal din membri ai sistemului judiciar.

5.7. Președintele instanței poate avea, în mod legitim, atribuții de supraveghere pentru a controla conduita judecătorilor în materie administrativă.

---

³¹ *Standardele Internaționale de la Mount Scopus* au fost concepute în 2007 și finalizate în martie 2008, amendate apoi în 2011 și aprobate în 2012 de către un grup internațional de cadre universitare juridice și de juriști profesioniști reuniți în Asociația Internațională pentru independența Justiției și Pace Mondială, în cadrul *Proiectului Internațional privind Independența Judiciară* coordonat de către profesorul Shimon Shetreet din Israel. Documentul include standardele de independență a justiției pentru sistemul judiciar național și pentru cel internațional, pornind de la cele mai importante standarde anterioare. Detalii la <http://www.jiwp.org> (n.ns, CD).

Convenția Europeană a Drepturilor Omului³²

Art. 41 Satisfacție echitabilă. Dacă Curtea statuează că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoloalelor, și dacă dreptul intern al Înaltei Părți contractante nu permite ștergerea decât în mod imperfect a consecințelor acestei încălcări, curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.

CEDO și, în special, articolul 41, permite Curții Europene a Drepturilor Omului să oblige un stat care a încălcat un drept fundamental la repararea prejudiciului care a rezultat în urma acestui comportament pentru persoana vătămată. Din jurisprudența CEDO rezultă că o astfel de compensare poate fi, de asemenea, acordată atunci când încălcarea o reprezintă conținutul unei hotărâri a unei instanțe naționale de ultim grad de jurisdicție (a se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, hotărârea Dulaurans împotriva Franței din 21 martie 2000).

Curtea de Justiție a Uniunii Europene³³

Hotărârea din 19 noiembrie 1991, în cauzele conexe C-6/90 și C-9/90, Andrea Francovich și alții c. Republicii Italiene („Netranspunerea unei directive - Răspunderea statului membru”):

a) Cu privire la principiul răspunderii statului

32. Astfel cum rezultă dintr-o jurisprudență constantă, instanțelor naționale însărcinate cu aplicarea dispozițiilor dreptului comunitar, în cadrul competențelor lor, le revine sarcina de a asigura deplinul efect al acestor norme și de a proteja drepturile pe care acestea le conferă persoanelor de drept privat (a se vedea, în special, Hotărârile din 9 martie 1978, Simmenthal, pct. 16, 106/77, Cul., p. 629, și din 19 iunie 1990, Factortame, pct. 19, C-213/89, Cul., p. I-2433).

33. Trebuie constatat ca deplina eficacitate a normelor comunitare ar fi împiedicată, iar protecția drepturilor pe care acestea le recunosc ar fi diminuată în cazul în care persoanele particulare nu ar avea posibilitatea de a obține reparații atunci când drepturile le-au fost lezate printr-o încălcare a dreptului comunitar imputabilă unui stat membru.

34. Posibilitatea de a obține reparații din partea unui stat membru este în mod special indispensabilă atunci când, ca în prezentul caz, efectul deplin al normelor comunitare este condiționat de o acțiune din partea statului și când, în consecință, particularii nu pot, în absența unei astfel de acțiuni, să valorifice în fața instanțelor naționale drepturile care le sunt recunoscute de dreptul comunitar.

35. Astfel, rezultă că principiul răspunderii statului pentru prejudiciile cauzate persoanelor de drept privat prin încălcări ale dreptului comunitar care îi sunt imputabile este inerent sistemului creat de tratat.

36. De asemenea, obligația statelor membre de a repara aceste prejudicii își are fundamentul în articolul 5 din tratat, în temeiul căruia statele membre au obligația de a lua toate măsurile generale sau speciale necesare pentru a asigura îndeplinirea obligațiilor care le incumbă în temeiul dreptului comunitar. Printre aceste obligații se află și aceea de a elimina consecințele ilicite ale unei încălcări a dreptului comunitar (a se vedea, în ceea ce privește dispoziția analogă a articolului 86 din Tratatul CECA, Hotărârea din 16 decembrie 1960, Humblet, 6/60, Cul., p. 1125).

37. Din toate cele de mai sus rezulta că dreptul comunitar impune principiul conform căruia statele membre sunt obligate să repare prejudiciile cauzate persoanelor de drept privat prin încălcările dreptului comunitar care le sunt imputabile.

³² Prin Legea nr. 30/1994 (publicată în Monitorul Oficial nr. 135 din 31 mai 1994) România a ratificat Convenția pentru apararea drepturilor omului și a libertăților fundamentale încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950, și protocoalele adiționale la această convenție. Jurisprudența Curții de la Strasbourg este disponibilă la www.echr.coe.int (n.ns, CD).

³³ Jurisprudența CJUE este disponibilă la <http://eur-lex.europa.eu> (n.ns, CD).

b) Cu privire la condițiile răspunderii statului

38. Deși răspunderea statului este astfel impusă de dreptul comunitar, condițiile în care aceasta dă naștere unui drept la reparație depind de natura încălcării dreptului comunitar care se află la originea prejudiciului cauzat.

39. Atunci când, la fel ca în prezentul caz, un stat membru nu-și respectă obligația ce-i incumbă, în temeiul articolului 189 alineatul (3) din tratat, de a lua toate măsurile necesare pentru a obține rezultatul prevăzut de o directivă, eficacitatea deplină a acestei norme de drept comunitar impune dreptul de a obține reparații atunci când sunt îndeplinite trei condiții.

40. Prima dintre aceste condiții este că rezultatul prevăzut de directivă să conțină atribuirea de drepturi în favoarea persoanelor de drept privat. A doua condiție este să poată fi identificat conținutul acestor drepturi pe baza dispozițiilor directivei. În sfârșit, a treia condiție este existența unei legături de cauzalitate între încălcarea obligației care îi incumbă statului și prejudiciul suferit de persoanele vătămate.

41. Aceste condiții sunt suficiente pentru a da naștere unui drept în favoarea persoanelor de drept privat de a obține reparații, întemeiat în mod direct pe dreptul comunitar.

42. Sub aceasta rezervă, legea națională trebuie să reglementeze răspunderea care îi revine statului pentru a repara consecințele prejudiciului cauzat. În absența unei reglementări comunitare, dreptul intern al fiecărui stat membru trebuie să stabilească instanțele competente și să reglementeze normele procedurale de a acționa în justiție, destinate să asigure protecția deplină a drepturilor pe care justițiabilii le au din dreptul comunitar (a se vedea următoarele hotărâri: din 22 ianuarie 1976, Russo, 60/75, Cul., p. 45; din 16 februarie 1976, Rewe, 33/76, Cul., p. 1989; din 7 iulie 1981, Rewe, 158/80, Cul., p. 1805).

43. Este necesar să se arate că, în plus, condițiile de fond și de formă stabilite de diferitele legislații naționale în materie de reparare a prejudiciilor nu pot fi mai puțin favorabile decât cele care au în vedere reclamațiile interne asemănătoare și nu pot fi organizate astfel încât să facă practic imposibilă sau extrem de dificilă obținerea reparației (a se vedea, în privința modalității analoge de rambursare a taxelor percepute pentru încălcarea dreptului comunitar, în special Hotărârea din 9 noiembrie 1983, San Giorgio, 199/82, Cul., p. 3595).

Hotărârea din 5 martie 1996, în cauzele conexate C-46/93 și C-48/93, *Brasserie du Pecheur c. Bundesrepublik Deutschland și The Queen c. Secretary of State for Transport, ex. parte: Factortame Ltd.* („Principiul răspunderii statului membru pentru prejudiciile cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului comunitar imputabile statului - Încălcarea imputabilă legiuitorului național - Condiții de răspundere a statului - Întinderea reparației”):

31. Curtea a statuat ca principiul răspunderii unui stat membru pentru prejudiciul cauzat persoanelor particulare prin încălcări ale dreptului comunitar care sunt imputabile acestuia este inerent sistemului instituit de tratat.

32. Acest principiu este valabil în orice ipoteză de încălcare a dreptului comunitar de către un stat membru și oricare ar fi organul din statul membru a cărui acțiune sau omisiune a determinat încălcarea.

34. În dreptul internațional, statul a cărui răspundere este angajată din cauza încălcării unui angajament internațional este considerat ca o singură entitate, indiferent că încălcarea care este la originea prejudiciului este imputabilă puterii legislative, judecătorești sau executive. Acest principiu se aplică *a fortiori* în ordinea juridică comunitară, unde toate autoritățile statului, inclusiv puterea legislativă, sunt obligate, în îndeplinirea sarcinilor lor, să respecte normele impuse de dreptul comunitar care reglementează direct situația unor persoane particulare.

Hotărârea din 30 septembrie 2003, în cauza Gerhard Köbler c. Austria, C-224/01 („Egalitate de tratament – Remunerarea profesorilor universitari - Discriminare indirectă – Indemnizație de vechime - Răspunderea unui stat membru pentru prejudiciul cauzat persoanelor particulare prin încălcări ale dreptului comunitar care sunt imputabile acestuia – Încălcări imputabile unei instanțe naționale”):

33. Având în vedere rolul esențial jucat de puterea judecătorească în protecția drepturilor pe care persoanele particulare le au în temeiul normelor comunitare, eficacitatea deplină a acestora ar fi pusă în discuție și protecția unor asemenea drepturi ar fi diminuată în cazul în care ar fi exclus ca persoanele particulare să poată, în anumite condiții, să obțină despăgubiri atunci când drepturile lor sunt afectate printr-o încălcare a dreptului comunitar imputabilă unei hotărâri a unei instanțe de ultim grad de jurisdicție dintr-un stat membru.

34. Este necesar să se sublinieze în această privință ca o instanța de ultim grad de jurisdicție reprezintă prin definiție ultima instanță în fața căreia persoanele particulare pot invoca drepturile care le sunt recunoscute de dreptul comunitar. O încălcare a acestor drepturi printr-o hotărâre a unei astfel de instanțe care a devenit definitivă nu mai poate, în mod normal, face obiectul unei modificări, iar persoanele particulare nu pot fi lipsite de posibilitatea de a angaja răspunderea unui stat pentru a obține în acest mod protecția juridică a drepturilor lor.

35. În plus, în special pentru a evita ca drepturile conferite de dreptul comunitar persoanelor particulare să fie ignorate, o instanță ale cărei hotărâri nu pot face obiectul unei căi de atac în dreptul intern este obligată să sesizeze Curtea, în temeiul articolului 234 CE paragraful al treilea.

36. Prin urmare, din cerințele inerente protecției drepturilor persoanelor particulare care se bazează pe dreptul comunitar decurge că acestea trebuie să aibă posibilitatea de a obține în fața unei instanțe naționale repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea acestor drepturi în urma unei hotărâri a unei instanțe de ultim grad de jurisdicție.

38. Este necesar să se sublinieze ca importanța principiului autorității de lucru judecat nu poate fi contestată (a se vedea hotărârea Eco Swiss, citată anterior, punctul 46). În fapt, pentru a garanta atât stabilitatea legislației și a relațiilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, este important ca hotărârile devenite definitive după epuizarea căilor de recurs disponibile sau după expirarea termenelor prevăzute pentru exercitarea acestora, să nu mai poată fi puse în discuție.

39. Cu toate acestea, este necesar să se considere că recunoașterea principiului răspunderii statului în urma unei hotărâri a unei instanțe de ultim grad de jurisdicție nu are în sine drept consecință punerea în discuție a autorității de lucru judecat a unei astfel de hotărâri. O procedura care vizează angajarea răspunderii statului nu are același scop și nu implică în mod necesar aceleași părți ca procedura care a dus la hotărârea care a dobândit autoritatea de lucru judecat. În fapt, reclamantul într-o acțiune în răspundere împotriva statului obține, în caz de succes, obligarea acestuia la repararea prejudiciului suferit, dar nu în mod necesar punerea în discuție a autorității de lucru judecat a hotărârii judecătorești care a cauzat prejudiciul. În

orice caz, principiul răspunderii statului inerent ordinii juridice comunitare prevede o astfel de reparație, dar nu și revizuirea hotărârii judecătorești care a cauzat prejudiciul.

40 Din acestea rezultă că principiul autorității de lucru judecat nu se opune recunoașterii principiului răspunderii statului în urma unei hotărâri a unei instanțe de ultim grad de jurisdicție.

41 Nici argumentele întemeiate pe independența și autoritatea judecătorului nu pot fi luate în considerare.

42 În ceea ce privește independența judecătorului, este necesar să se precizeze că principiul răspunderii în cauză nu se referă la răspundere personală a judecătorului, ci la aceea a statului. Posibilitatea ca, în anumite condiții, răspunderea statului să fie angajată pentru hotărâri judecătorești contrare dreptului comunitar, nu presupune riscuri deosebite de punere în discuție a independenței unei instanțe de ultim grad de jurisdicție.

43 În ceea ce privește argumentul bazat pe riscul că autoritatea unei instanțe de ultim grad de jurisdicție să fie afectată prin faptul că deciziile sale care au devenit definitive ar putea fi implicat

puse în discuție printr-o procedură care permite angajarea răspunderii statului din cauza acestora, este necesar să se constate că existența unei căi legale care permite, în anumite condiții, repararea prejudiciului creat printr-o hotărâre judecătorească eronată ar putea, de asemenea, să fie considerată ca sporind calitatea ordinii juridice și, prin urmare, în final, și autoritatea puterii judecătorești.

50. Principiul conform căruia statele membre sunt obligate să repare prejudiciile cauzate persoanelor particulare prin încălcări ale dreptului comunitar care le sunt imputabile este, de asemenea, aplicabil atunci când încălcarea decurge dintr-o hotărâre a unei instanțe de ultim grad de jurisdicție. Este de competența ordinii juridice din fiecare stat membru să desemneze instanța competentă pentru soluționarea litigiilor privind această reparație.

51. În ceea ce privește condițiile în care un stat membru este obligat să repare prejudiciul cauzat persoanelor particulare prin încălcări ale dreptului comunitar care îi sunt imputabile, din jurisprudența Curții rezultă că acestea sunt în număr de trei, respectiv ca normă juridică încălcată are ca obiect să confere drepturi persoanelor particulare, că încălcarea este suficient de gravă și că există o legătură directă de cauzalitate între încălcarea obligației care revine statului și prejudiciul suferit de persoanele vătămate (hotărârea Haim, pct. 36).

52 Răspunderea statului pentru prejudiciul cauzat prin hotărârea unei instanțe naționale de ultim grad de jurisdicție care încalcă o norma de drept comunitar face obiectul aceluiași condiții.

53 În ceea ce privește în special cea de-a doua condiție și aplicarea acesteia pentru a stabili o răspundere eventuală a statului din cauza unei hotărâri a unei instanțe naționale de ultim grad de jurisdicție, este necesar să se ia în considerare specificitatea funcției juridice, precum și cerințele legitime de certitudine juridică, astfel cum subliniază, de asemenea, statele membre care au prezentat observații în cadrul acestei cauze. Răspunderea statului în urma unei încălcări a dreptului comunitar printr-o astfel de hotărâre nu poate fi angajată decât în cazul excepțional în care judecătorul a nerespectat în mod evident dispozițiile legale aplicabile.

54. Pentru a stabili dacă această condiție este îndeplinită, instanța națională sesizată printr-o cerere de reparare trebuie să ia în considerare toate elementele care caracterizează situația care îi este prezentată.

55. Aceste elemente includ, în special, nivelul de claritate și precizie a normei încălcate, caracterul intenționat al încălcării, caracterul scuzabil sau nescuzabil al erorii de drept, poziția luată, după caz, de o instituție comunitară, precum și neîndeplinirea, de către instanța în cauză, a obligației sale de acțiune pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare în temeiul celui de-al treilea paragraf din articolul 234 CE.

56. În orice caz, o încălcare a dreptului comunitar este suficient de gravă atunci când hotărârea în cauză a fost luată cu ignorarea evidentă a jurisprudenței Curții în materie (a se vedea, în acest sens, hotărârea Brasserie du pêcheur și Factortame pct 57).

57. Cele trei condiții menționate la punctul 51 din prezenta hotărâre sunt necesare și suficiente pentru a atribui persoanelor particulare un drept la obținerea unei reparații, fără a exclude însă că răspunderea statului să poată fi angajată în condiții mai puțin restrictive în baza dreptului național (a se vedea hotărârea Brasserie du pêcheur și Factortame, pct.66).

58. Sub rezerva dreptului la despăgubiri care se bazează direct pe dreptul comunitar, în cazul în care aceste condiții sunt îndeplinite, statul trebuie să compenseze consecințele prejudiciului cauzat în cadrul dreptului național privind răspunderea, înțelegându-se că condițiile prevăzute de legislațiile naționale în materie de reparare a prejudiciului nu pot fi mai puțin favorabile decât cele care privesc reclamații asemănătoare de natură internă și nu pot fi prezentate astfel încât obținerea de despăgubiri să fie, în practică, imposibil sau extrem de dificilă (hotărârile Francovich și alții, pct. 41- 43, și Norbrook Laboratories, pct. 111).

Hotărârea din 13 iunie 2006, în cauza *Traghetti del Mediterraneo SpA c. Republicii Italiane, C-173/03* (Răspunderea extracontractuală a statelor membre - Prejudiciile cauzate particularilor

prin încălcări ale dreptului comunitar imputabile unei instanțe naționale care judecă în ultimă instanță - Legislație națională care limitează răspunderea de stat pentru cazuri de eroare intenționată și o abatere gravă din partea instanței – Excluderea răspunderii pentru interpretarea dispozițiilor de drept sau aprecierea faptelor sau a probelor în exercitarea funcțiilor judiciare)

33. Dreptul comunitar se opune ca statul să nu răspundă numai pentru că o încălcare a dreptului comunitar imputabilă unei instanțe naționale care judecă în ultimă instanță rezultă din interpretarea dispoziției de drept făcute de către această instanță.

34. Pe de o parte, interpretarea dispozițiilor legale face parte din activitatea esențială judiciară deoarece, indiferent de obiectul cauzei, o instanță care se confruntă cu argumente divergente sau conflictuale trebuie în mod normal să interpreteze normele juridice relevante - naționale și / sau Drept comunitar - în scopul de a soluționa litigiul cu care este sesizată.

35. Pe de altă parte, este posibil ca o încălcare vădită a dreptului comunitar să fie comisă tocmai în exercitarea unei astfel de activități de interpretare dacă, de exemplu, instanța acordă un înțeles incorect unei norme substanțiale sau de procedură a dreptului comunitar, în special față de cele rezultate din jurisprudența relevantă a Curții pe această temă (a se vedea, în această privință, Köbler, pct. 56), sau în cazul în care se interpretează legislația națională în așa fel încât, în practică, aceasta conduce la o încălcare a dreptului comunitar aplicabil.

36. A exclude orice responsabilitate a statului în astfel de circumstanțe pe motiv că încălcarea dreptului comunitar provine dintr-o interpretare a dispozițiilor legale făcute de către o instanță, ar echivala cu încălcarea principiului stabilit de Curte în hotărârea Köbler. Această observație este și mai pertinentă în cazul curților care judecă în ultimă instanță, și care sunt responsabile, la nivel național, de a asigura interpretarea unitară a normelor de drept.

37. O concluzie similară trebuie să fie elaborată cu privire la legislația care, în mod general, exclude orice responsabilitate a statului în cazul în care încălcarea atribuită unei instanțe naționale rezultă din modul de evaluare a faptelor și a probelor.

38. Pe de o parte, o astfel de evaluare constituie, la fel ca interpretarea dispozițiilor legale, un alt aspect esențial al funcției judiciare, din moment ce, față de interpretarea adoptată de către instanța națională sesizată cu un anumit caz, aplicarea dispozițiilor legale în acest caz depinde adesea de evaluarea făcută de instanță cu privire la faptele și cu privire la valoarea și relevanța probelor administrate în acest scop de către părțile în litigiu.

39. Pe de altă parte, o astfel de evaluare - care, uneori, necesită analize complexe - poate duce, de asemenea, în anumite cazuri, la o încălcare vădită a legii aplicabile, indiferent dacă această evaluare ține de modul de aplicare a dispozițiilor specifice referitoare la sarcina probei sau la greutatea ori admisibilitatea probelor, sau ține de aplicarea dispozițiilor referitoare la încadrarea juridică a faptelor.

40. A exclude, în astfel de condiții, orice posibilitate ca statul să răspundă pentru încălcarea menționată comisă de către instanța națională pe motiv că ține de aprecierea făcută cu privire la fapte sau probe înseamnă, de asemenea, lipsirea principiului enunțat în hotărârea Köbler de orice efect practic în ceea ce privește încălcarea vădită a dreptului comunitar comisă de curțile care judecă în ultimă instanță.

*
*   *
*